

Društveno
odgovorno
poslovanje
i održivi
razvoj
2012.

1.	Uvodna reč generalnog direktora	2
2.	O kompaniji	3
2.1.	Titan Cementara Kosjerić d.o.o.	3
2.2.	Korporativne vrednosti	4
2.3.	Kroz istoriju	5
3.	Održivost i odgovornost	5
3.1.	Korporativno upravljanje i društveno odgovorno poslovanje	6
3.2.	Održivi razvoj	8
4.	Briga o zaposlenima	12
4.1.	Bezbednost pre svega	12
4.2.	Zaposlenje	15
5.	Društvo: otvorenost i transparentnost	20
5.1.	Zajedničke aktivnosti	21
5.2.	Saradnja sa lokalnom zajednicom	22
6.	Briga o životnoj sredini	26
6.1.	Klimatske promene	27
6.2.	Očuvanje prirodnih resursa	30
6.3.	Upravljanje otpadom i vodom	32
7.	GRI indeks	34
8.	Principi izveštavanja	37

Poštovani čitaoci,

Pred vama je treći godišnji Izveštaj o društveno odgovornom poslovanju i održivom razvoju koji naša kompanija kontinuirano objavljuje, u skladu sa najvišim međunarodnim standardima Inicijative globalnog izveštavanja. Namerna nam je da javnosti predstavimo autentičnu sliku svoga rada, sa istaknutim rezultatima u prethodnom periodu, uokvirenu smernicama vrednosnog sistema na kome se zasniva naša poslovna strategija. Dokument je, na osnovu procene nezavisnih revizora, dobio ocenu B+, što je još jedna potvrda našeg stalnog poslovnog napredovanja, koje ujedinjuje preduzetnički duh i vrhunsku operativnost sa poštovanjem ljudi, društva i životne sredine.

Pod uticajem krize u Evrozoni, uslovi tržišta u Srbiji su se pogoršali, tako što je smanjena potražnja za našim proizvodima. Adekvatan odgovor na teškoće, zahtevao je da sprovedemo program restrukturiranja, koji je rezultirao proglašenjem tehnološkog viška, što je uticalo i na naše, ali i zaposlene ugovarača. Ipak, i pored nepovoljnih finansijskih izgleda, primenili smo savestan program rešavanja viška zaposlenih, u skladu sa zakonom, i ponudili dodatnu podršku zaposlenima koji su otišli, principijelno potvrđujući da ne odstupamo od ustanovljenog koncepta društvene odgovornosti.

Suštinska prisutnost svesti o održivom razvoju i svesrdno angažovanje u njenoj realizaciji, uočljivi su među svim zaposlenima u Titan Cementari Kosjerić. Uz sve ambicioznije norme održivosti i društvene odgovornosti, koje pred sebe postavljamo, mi afirmišemo napredak u prioritetnim oblastima delovanja: bezbednost na radu, briga o životnoj sredini i saradnja sa ključnim stejkholderima.

Dosledno negovanje kulture prevencije postoji kao naša trajna orientacija u stvaranju zdravog radnog prostora. Ipak, dve povrede u prethodnom periodu, podsećaju nas na potrebu stalnog ulaganja u ovoj oblasti, kao i na nužnost održavanja visokog stepena savesnog postupanja i budnosti prema sebi i drugima, kako bismo eliminisali nezgode i zajedno stvorili zdravo i sigurno radno okruženje.

Posvećenost principima međunarodnog liderstva i najboljih praksi, uz garantovanu primenu neophodnih nacionalnih zakonskih regulativa, potvrđuje Integrисана dozvola za rad postrojenja, koju smo, kao prva kompanija u Srbiji, dobili 2011. godine, i tako ozvaničili svoju odanost najvišim zahtevima ekologije. Time je naša odgovornost za buduće generacije stavljena pred dodatne izazove, a njih prvenstveno vidimo u daljem smanjenju emisija, potrošnje vode i fosilnih goriva, što će značajno doprineti očuvanju biodiverziteta i usporavanju klimatskih promena.

Posebnu pažnju poklanjamo otvorenoj komunikaciji i efektivnoj saradnji sa različitim društvenim akterima. Proaktivnost takvih relacija potvrđuje da je prepoznat naš integritet, kao i napor da stalno unapređujemo rezultate, sledeći visoke standarde međusobnog uvažavanja. Zainteresovanost različitih društvenih činilaca za naše poslovanje i njihovo pristupanje rešavanju zajedničkih pitanja, doprinose obostranoj dobrobiti i izgradnji delotvornog dijaloga koji je, u široj perspektivi, usmeren na opšte interes države. Značaj koji transparentna komunikacija i politika uključivanja imaju za našu kompaniju, vidljiv je i u ovom Izveštaju.

Nastojanja da što kvalitetnije odgovorimo na izazove društva u kome živimo i radimo, počivaju na našim poznatim vrednostima, kao i uverenju da su poverenje i otvorena saradnja najbolji način za ostvarenje dobrih i postojanih rezultata.

Miroslav Gligorijević
generalni direktor

O KOMPANIJI

KLJUČNI FINANSIJSKI POKAZATELJI	2011	2012
Ukupna imovina (000 €)	49.228	42.128
Direktno generisana vrednost (000 €)*	42.185	37.933
Distribuirana ekonomska vrednost (000 €)	26.831	25.414
Operativni troškovi (000 €)**	18.997	17.127
Zarade i benefiti zaposlenih (000 €)	5.844	6.046
Kamate na primljene kredite (000 €)	37	10
Porezi koji su teretili troškove (000 €)	1.873	2.122
Pro bono izdaci za lokalnu zajednicu (000 €)	79	109
Uvećanje ekonomske vrednosti kompanije (000 €)	15.354	12.518
Profit pre kamate, poreza i amortizacije (000 €)	16.527	14.596

*Direktno generisanu vrednost čine: prihodi od prodaje, prihodi od zakupa, finansijski prihodi i prihodi od kamata, neto dobici i gubici po osnovu prodaje NPO
**Operativni troškovi obuhvataju nabavnu vrednost prodate robe, troškove materijala i ostale poslovne rashode umanjene za različite vrste poreza

Titan Cementara Kosjerić d.o.o.

Kao najmlađa i najmanja fabrika cementa u Srbiji, Titan Cementara Kosjerić (TCK) obezbedila je sigurno mesto na tržištu. Za tu poziciju se izborila visokim kvalitetom proizvoda i profesionalnim odnosom prema kupcima. Zahvaljujući permanentnom ulaganju u tehnologiju i ljudske resurse, danas je kapacitet proizvodnje, od 750.000 tona cementa godišnje, trostruko veći u odnosu na proizvodnju iz 1976. godine, kada je fabrika osnovana. Pokazatelji progresa su i neprekidna ulaganja u radno i životno okruženje. Od 2002. godine, kada je kompanija postala deo Titan Grupe, investirano je oko 55.000.000 evra u optimizaciju procesa, zaštitu životne sredine, i bezbednost i zdravlje na radu. Napredak fabrike utemeljen je na kvalitetnom sistemu upravljanja, efikasnosti i

fleksibilnosti organizacione i administrativne strukture, kao i na formulisanju i sprovođenju obrazovnih programa za zaposlene na svim nivoima. Ujedno, snaga korporativnih vrednosti i svest o održivom razvoju, grade centralni stub unapređenja kompanije.

Koncept društvene odgovornosti i održivog razvoja, kao etički princip, integriran je u poslovnu politiku kompanije, i konkretizovan je kroz investiranje u proizvodnu tehnologiju, minimiziranje uticaja proizvodnje na okruženje, uvođenje svetskih standarda zaštite životnog prostora u kome se posluje, ulaganje u ljudske resurse putem dokvalifikacija i obuka zaposlenih.

Titan Grupa, međunarodni proizvođač cimenta i građevinskih materijala iz Grčke, sa 110 godina industrijskog iskustva, svoj poslovni uspeh i reputaciju zasniva na primeni najboljih dostupnih tehnologija (BAT), sistematskom istraživanju i nadograđivanju znanja, kao i kvalitetnim ljudskim resursima. Prema istraživanju Egejskog univerziteta, Titan Grupa je i 2012. godine, četvrti put zaredom, istaknuta kao lider u oblasti društveno odgovornog poslovanja u Grčkoj. Ovo prestižno priznanje potvrđuje ambiciju kompanije da postane jedan od globalnih lidera u ovom segmentu poslovanja. Poverenje koje kompanija uživa od strane međunarodne zajednice, dokazuje i investicija Međunarodne finansijske korporacije u Titanova postrojenja u Jugoistočnoj Evropi, uključujući i TCK, u iznosu od 50.000.000 evra. To će omogućiti dalja ulaganja u održivost i sve aspekte društveno odgovornog poslovanja.

Korporativne vrednosti

Naša kompanija kontinuirano ulaže u razvoj na svim poljima delatnosti, pri čemu suštinski elementi i vrednosti korporativne kulture ostaju isti, i neguju se kao polazišta svih poslovnih aktivnosti.

Kroz istoriju

1976.	Sa proizvodne linije izašao je prvi džak cementa i fabrika je zvanično puštena u rad.
1987.	Nabavljena je savremena rudarska mehanizacija koja je unapredila rad na rudniku.
1989.	Formirana je jedinica za prevoz cementa, čime je odgovorenno na potrebe kupaca.
2002.	Izvršena je prva rekonstrukcija predgrejača peći, uz povećanje kapaciteta proizvodnje. Cementara Kosjerić postaje deo Titan Grupe.
2004.	Investirano je u novu komoru elektrofiltera peći i silos za skladištenje klinkera – još jedan doprinos zaštiti životne sredine. Počelo je da radi postrojenje za pakovanje i paletizaciju cementa – ovo je prva fabrika cementa u Srbiji koja je celokupnu proizvodnju pakovanog cementa isporučivala na paletama i pod folijom.
2005.	Instalirana je oprema za kontinuirano merenje emisija na najvažnijim emiterima (peć, mlin cementa, mlin za čvrsta goriva).
2006.	Sprovedena je sertifikacija u skladu sa standardom ISO 9001.
2007.	Postavljen je novi vrečasti filter na mlinu cementa.
2010.	Počelo je da radi postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda. Sprovedena je sertifikacija u skladu sa standardima OHSAS 18001 – Bezbednost i zdravlje na radu i ISO 14001 Zaštita životne sredine.
2011.	Dobijena je integrisana IPPC dozvola, u skladu sa Zakonom o integrisanim sprečavanju i kontroli zagađivanja životne sredine – prva u Srbiji. Dobijena je CE oznaka za dva tipa portland kompozitnog cementa. Objavljen je prvi Izveštaj o društveno odgovornom poslovanju i održivom razvoju.
2012.	Verifikovan je drugi Izveštaj o društveno odgovornom poslovanju i održivom razvoju za 2011. godinu, u skladu sa standardima Inicijative globalnog izveštavanja; nivo C+.

ODRŽIVOST I ODGOVORNOST

Društveno odgovorno poslovanje, koje znači: nastojanje da se čini što više dobrog i što manje lošeg, deo je korporativne vizije, i precizirano Politikom društveno odgovornog poslovanja, koja je usvojena 2010. godine. U ovom okviru, kompanija sprovodi svoju poslovnu strategiju, koja, oslonjena na predanost menadžmenta, trasira naše prioritete:

- brinemo o zaposlenima i ugovaračima, stavljujući bezbednost uvek na prvo mesto;
- podržavamo lokalnu zajednicu, aktivno se uključujući u društvene aktivnosti, kako bismo osigurali održivost;
- posvećeni smo ekološki odgovornom poslovanju, i tako doprinosimo održivom razvoju kompanije, kao i neposrednog okruženja.

Prilikom prezentacije Izveštaja o društveno odgovornom poslovanju i održivom razvoju za 2011. godinu, kompanija je organizovala panel diskusije sa predstavnicima zainteresovane javnosti, i time iskazala spremnost da bolje razume potrebe okruženja. Koliko TCK uvažava sugestije stejkholdera, govori i podatak da smo u aktuelni Izveštaj uvrstili sugestije koje smo dobili na panelima, organizovanim na temu zaštite životne sredine, saradnje sa lokalnom zajednicom, i izveštavanja o održivosti.

Korporativno upravljanje i društveno odgovorno poslovanje

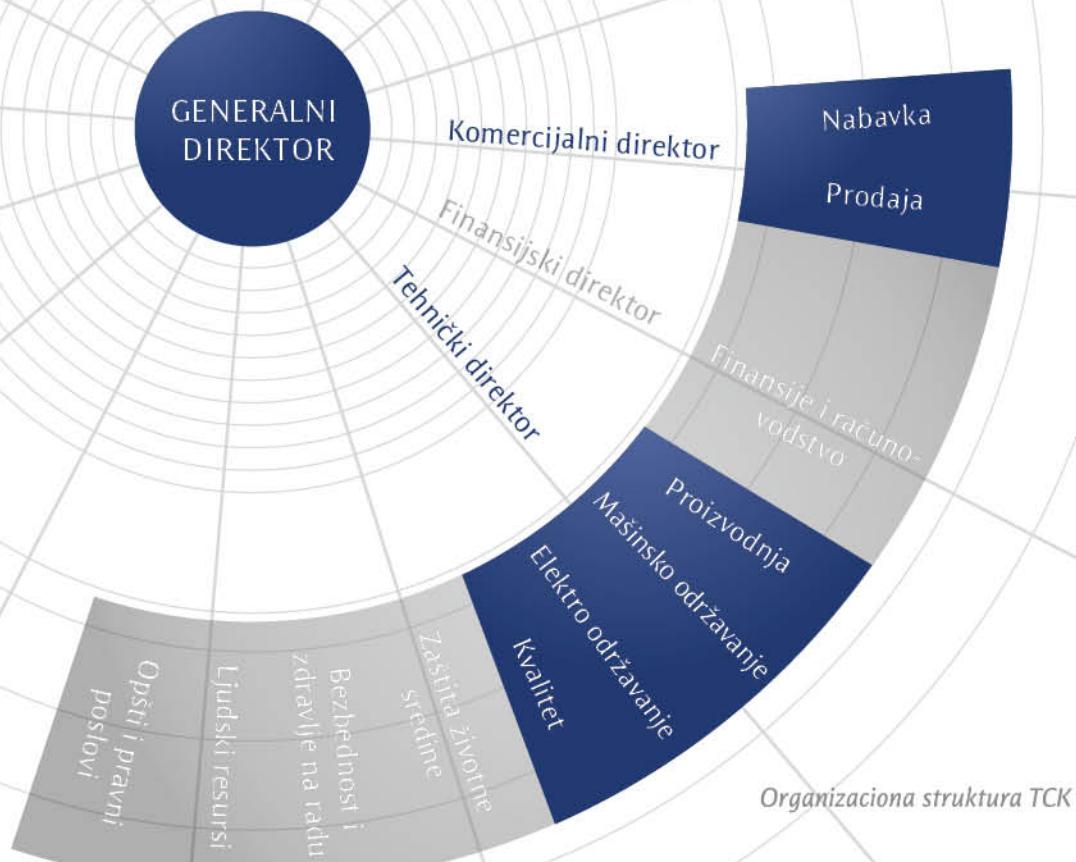
Posvećenost društveno odgovornom poslovanju pripada odgovornosti svih zaposlenih, a primenu strategije vodi menadžment kompanije, upravljajući rizicima i prepoznajući prilike za poboljšanja na proaktivan način, kako bi koncept održivosti egzistirao u celoj organizaciji, uz doprinos stvaranju vrednosti za ključne stejkholdere.

Rad najvišeg upravnog tela kompanije, Odbora direktora, regulisan je principima korporativnog upravljanja na globalnom nivou, dok je u TCK osnovan **lokalni Odbor direktora**, u sastavu: generalni, tehnički, komercijalni direktor, i finansijska direktorka kompanije. Odgovornost menadžmenta je da implementira odluke Titan Grupe i ocenjuje povratne informacije dobijene od stejkholdera, na različitim nivoima – kroz dijaloge sa lokalnom zajednicom, na sastancima posvećenim revidiranju poslovnih rezultata u postrojenjima Titan Grupe, kao i na godišnjim sastancima o učinku i razvoju zaposlenih.

Kodeks ponašanja, sa čijim normama su upoznati svi zaposleni, bavi se ključnim oblastima poslovanja, uključujući odnose sa kupcima i dobavljačima, kao i društvom u celini. Dostupan javnosti preko kompanijskog web sajta, ovaj dokument je ažuriran u skladu sa najnovijim standardima evropskih i međunarodnih institucija u oblastima održivosti i društveno odgovornog poslovanja, kao i Politikom društveno odgovornog poslovanja Evropske komisije.

Privrženost principima društveno odgovornog poslovanja, doprinela je da se u 2010. godini formira **Odbor za društveno odgovorno poslovanje TCK**, čija je svrha da osigura i nadzire implementaciju programa koji unapređuju ključne oblasti iz domena korporativne odgovornosti, kao što su: bezbednost i zdravlje na radu, zaštita životne sredine, lokalni razvoj i korporativno upravljanje. Odbor za društveno odgovorno poslovanje, u čijem sastavu je zastupljeno 33% žena, čini najviši menadžment kompanije, što govori o ozbiljnosti kojom se pristupa analizi rizika i mogućnosti za unapređenje rada u ovoj oblasti.

Tokom prethodne godine, unapredili smo sistem upravljanja izveštavanjem o društveno odgovornom poslovanju i održivosti, iz potrebe da se usaglase principi internog izveštavanja sa standardima Inicijative globalnog izveštavanja, kako bi sve kompanije Grupe imale jedinstvene odrednice u oblasti društvene odgovornosti.

DOBAVLJAČI

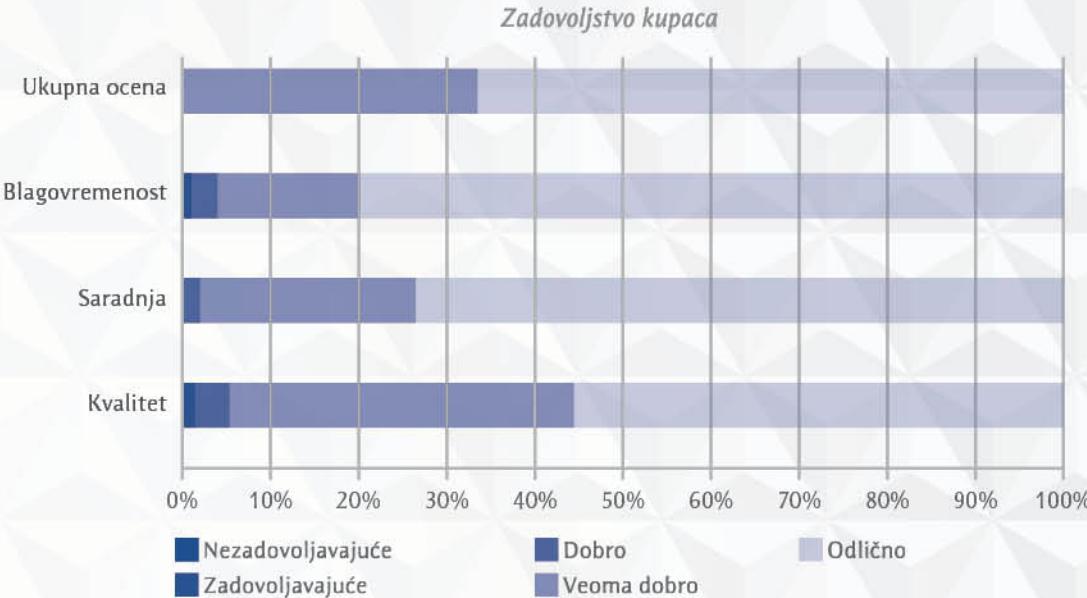
Procedura nabavke materijala i usluga određena je dokumentima Sistema upravljanja kvalitetom ISO 9001:2008, i Uputstvom za nabavku, kojima je predviđena prednost za lokalne dobavljače, u slučaju is-tovetnih ponuda. Kriterijumi koji utiču na odabir dobavljača su: kvalitet, cena, poštovanje bezbednosti, rokovi isporuke i uslovi plaćanja.

U susret kupcu

Zahtevi tržišta Srbije, Crne Gore i Hrvatske, na kojima poslujemo, motivišu nas da strateški razvijamo nove proizvode. Oni se najpre ispituju u laboratorijskim uslovima, uzimajući u obzir i bezbednosne, kao i aspekte uticaja na životnu sredinu. Nakon zadovoljavajućih rezultata, planira

se i sprovodi industrijska proba, uz saradnju sa Institutom za ispitivanje materijala – IMS, koji uporedo sa našom laboratorijom ispituje novi proizvod. Istovremeno, posmatraju se i performanse cementa u betonu, kako bi se korisnicima ponudila inovativna rešenja. Sa dobijanjem sertifikata, novi proizvod izlazi na tržište, uz stalnu tehničku podršku. Rezultati merenja zadovoljstva kupaca (kvalitet cementa, performanse u betonu, opšte zadovoljstvo kupaca), utiču na odluku o daljem plasiranju novog proizvoda na tržište.

Ustanovljena praksa: ispitivanje zadovoljstva kupaca, sprovodi se jednom godišnje, u cilju unapređenja kvaliteta proizvoda, usluga i isporuke cementa, kao i adekvatnog odnosa prema kupcu. Informacije o našim cementima (fizičko-mehaničke osobine, performanse u betonima) dostupne su korisnicima. Deklaracije na vrećama sadrže i uputstva o pravilnoj upotrebi, bezbednom skladištenju i rukovanju materijalom, kao

i savete za prvu pomoć ukoliko bi došlo do kontakta sa organizmom.

Sa stanovišta bezbednosti i zdravlja na radu, u 2012. godini nije bilo primedbi na uticaj proizvoda, kao ni žalbi na obeležavanje i date preporuke za bezbedno rukovanje, skladištenje i korišćenje proizvoda. Detaljnije informacije o bezbednom rukovanju/skladištenju cementa, kupci mogu naći u bezbednosnom listu, koji se redovno ažurira na sajtu www.titan.rs, a na zahtev se može dobiti od Prodaje.

Održivi razvoj

Nacionalna strategija održivog razvoja definiše održivi razvoj kao ciljnoorientisan, dugoročan, neprekidan, sveobuhvatan i sinergetski proces, koji utiče na sve aspekte života (ekonomski, socijalni, ekološki i institucionalni), na svim nivoima. Održivi razvoj podrazumeva izradu modela koji na kvalitetan način zadovoljavaju društveno-ekonomske potrebe i interes građana, a istovremeno uklanjaju ili znatno smanjuju uticaje koji prete ili štete životnoj sredini i prirodnim resursima.

Nacionalna strategija održivog razvoja Srbije

Naši proizvodni procesi obuhvataju: eksploraciju rude; drobljenje, mlevenje, mešanje i pečenje sirovina; mlevenje cementa; pakovanje i distribuciju proizvoda korisnicima. Svesni smo da ove operacije mogu uticati na okruženje i zato nastojimo da njihovo dejstvo smanjimo ili eliminišemo, kako bismo sačuvali prirodna bogatstva planete za buduće generacije.

Istovremeno, gradimo saradnju, dijalog i poverenje sa ključnim zainteresovanim stranama, kao uslov za ostvarenje zajedničkih ciljeva održivog razvoja. Titanovi proizvodi koriste se za izgradnju domova, puteva, mostova, i tako doprinose razvoju društva, jer obezbeđuju sigurnost, trajnost, ekonomičnost, efikasnost resursa i povezivanje ljudi.

Naša stalna ulaganja omogućuju nam da ostvarimo ravnotežu između ekonomskih, društvenih i ciljeva koji su u interesu životne sredine, eliminisući uticaje i kreirajući dodatnu vrednost i održivost za društvo.

619.809 t

sirovina eksploatisano je u dva aktivna rudnika

714.251 m²

jeste ukupna površina aktivnih rudnika,
od čega je

418.047 m²

obuhvaćeno eksploatacijom

442.201 t

iznosila je ukupna proizvodnja cementa

Ukupne godišnje emisije:

1,55 t

praškaste materije

462 t

NO_x

0,26 t

SO_x

Svaki zaposleni pohađao je, prosečno

34

sata različitih razvojnih programa

Kroz direktnе poreze državi i lokalnim vlastim približno

7.500.000 evra

Dobavljačima, za proizvode i usluge, više od

22.000.000 evra

od čega domaćim
dobavljačima

71%

250.000 evra

uloženo u razvojne programe u lokalnoj zajednici, od čega 48% kroz
donacije u novcu, a 52% kroz donacije u materijalu

Zaposlenima, kroz plate i beneficije, više od

6.000.000 evra

Ukupna sredstva za zaštitu životne sredine: više od

360.000 evra

Osnovni uticaj rudnika:

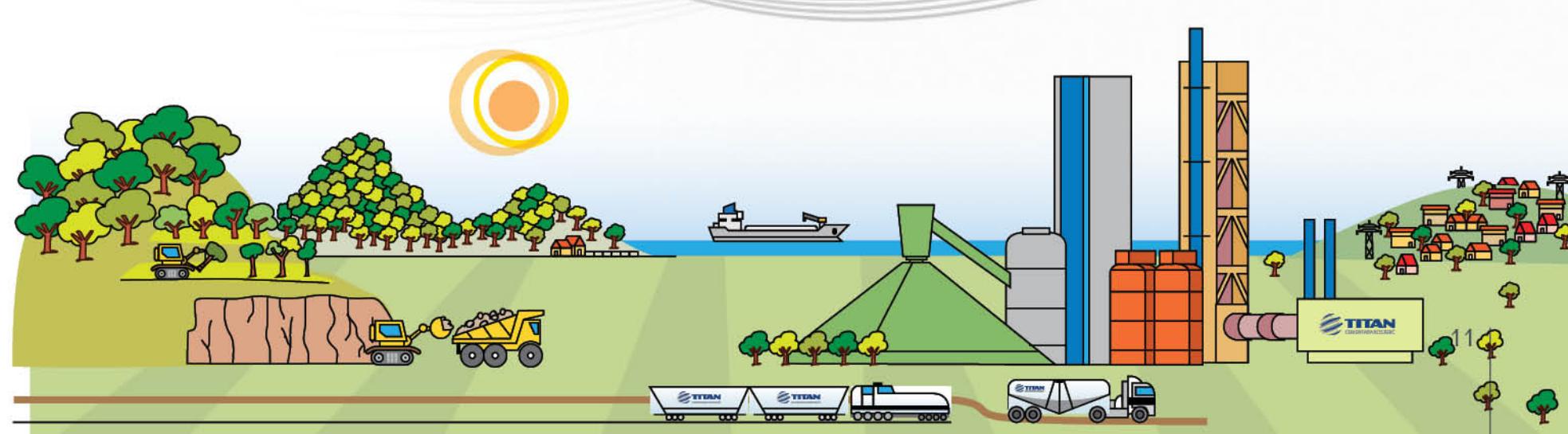
- Buka i prašina
 - Vibracije
 - Promena reljefa
 - Potencijalni uticaj na biodevirzitet
 - Utrošak energije

Osnovni uticaji proizvodnje cementa:

- Emisija CO₂
- Utrošak energije
- Ostale emisije (prašina, NO_x, SO₂)
 - Buka
 - Potrošnja vode
 - Bezbednosni rizici

Indirektni uticaji:

- Emisija CO₂
- Ostale emisije
- Korišćenje sirovina

Postavljanje ciljeva za održivost

Kada smo, 2010. godine, objavili prvi Izveštaj o društveno odgovornom poslovanju, jasno smo iskazali našu posvećenost stalnom razvoju i napredovanju. Povratne informacije koje smo dobili od stejkholdera, omogućile su nam da kompletnije kreiramo plan aktivnosti, usklađen sa ciljevima Grupe, koji će Odbor za DOP godišnje revidirati i ažurirati.

CILJEVI	Učinak u 2012. godini	Nastojanja za 2015. godinu
Zaposleni i radno okruženje		
Unapređenje kompetencija, znanja i veština	33,74 sata treninga po zaposlenom 237 € iznosi prosečno ulaganje u razvoj po zaposlenom	Najmanje 30 sati obuke po zaposlenom Nastaviti sa unapređenjem kompetencija
Etičnost u poslovanju	Distribucija Kodeksa ponašanja Titan Grupe	Obuke i primena Kodeksa ponašanja Titan Grupe
Povrede na radu	Na 1.000.000 radnih sati frekvencija povreda na radu iznosi 4,19	Dostizanje 0 povreda na radu
Kolektivni ugovor	Pripreme za potpisivanje novog Kolektivnog ugovora	Potpisivanje novog Kolektivnog ugovora
Tržište		
Održavanje zadovoljstva klijenata	U periodu izveštavanja nije zabeležena nijedna opravdana reklamacija na proizvode	Održavanje niskog nivoa reklamacija, preventivno savetovanje i edukacija kupaca
Odgovornost prema korisnicima proizvoda	Istraživanje i analiza, u cilju redukcije Cr ⁶⁺ u cementu	Redukcija sadržaja Cr ⁶⁺ u cementu, do nivoa ispod 2 ppm u roku trajanja proizvoda
Edukacija kupaca i dobavljača o društvenoj odgovornosti	Postavljanje standarda socijalne i radne zaštite zaposlenih kod ugovarača, prilikom ugovaranja poslova 151 sat obuka za bezbedan rad ugovarača	Nastavljanje edukacije kupaca i dobavljača o DOP standardima Nastaviti sprovođenje obuka za bezbedan rad ugovarača

CILJEVI	Učinak u 2012. godini	Nastojanja za 2015. godinu
Životna sredina		
Investiranje u održivi razvoj	Više od 360.000 € iznosio je trošak zaštite životne sredine	Dalji rad na poboljšanju učinka i rezultata u oblasti zaštite životne sredine
Emisija CO ₂	Smanjenje emisije CO ₂ za 4,8%, u odnosu na 2011. godinu	Smanjenje emisije CO ₂ za 22%, u odnosu na 1990. godinu
Energetska efikasnost	Smanjenje utroška mazuta za 14,82%, u odnosu na 2011. godinu	Dalje smanjenje potrošnje mazuta; do 5%, u odnosu na 2012. godinu
Alternativna goriva i sirovine	Završena Studija o proceni uticaja na životnu sredinu Projekta doziranja i korišćenja alternativnog goriva iz komunalnog i industrijskog otpada SRF Učešće alternativnih sirovina iznosilo je 9,8%	Nastavak zalaganja za usklađivanja sa standardima EU, koji se odnose na korišćenje alternativnih goriva Dalje povećanje učešća alternativnih sirovina
ISO 14001	Ažuriranje dokumenata Sistema menadžmenta, kao priprema za resertifikaciju	Resertifikacija, u skladu sa ISO 14001
Saradnja sa lokalnom zajednicom		
Dijalog sa stejkholderima	Sastanci Savetodavnog odbora TCK Panel diskusije sa stejkholderima na teme od zajedničkog interesa	Nastavak rada Savetodavnog odbora TCK Sastanci sa stejkholderima i održavanje dijaloga
Transparentnost i integritet	Objavljen Izveštaj o DOP i održivom razvoju za 2011. godinu, verifikovan od strane nezavisne revizorske kuće	Unapređenje izveštavanja o DOP i održivom razvoju – kvalitetniji izveštaj
Strateški pristup ulaganju u lokalnu zajednicu	Ukupno ulaganje u infrastrukturne i razvojne programe lokalne zajednice iznosi više od 250.000 EUR	Nastaviti podržavanje važnih razvojnih programa u lokalnoj zajednici

BRIGA O ZAPOSLENIMA

U Titan Cementari Kosjerić negujemo iskreno interesovanje za zaposlene i njihov razvoj. Zaposlenje u našoj praksi podrazumeva dugoročnu saradnju, zasnovanu na poverenju, i neposredno odražava vrednosti kompanije i usklađenost sa osnovnim principima poslovanja.

Bezbednost pre svega

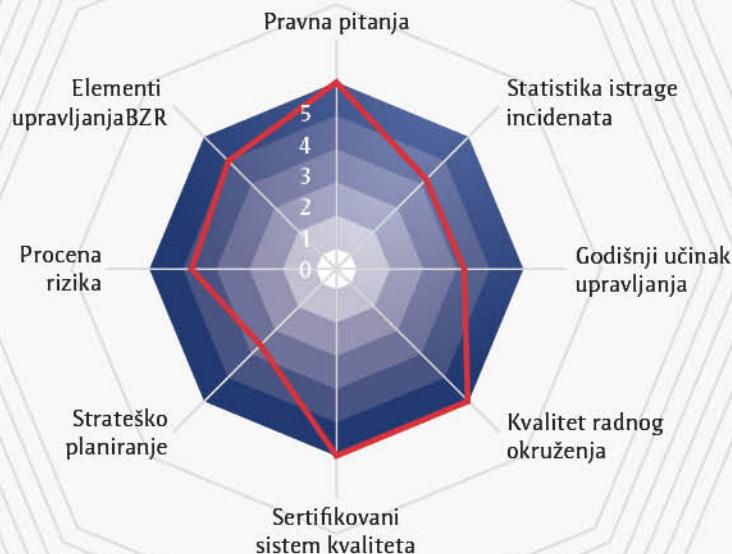
Bezbednost i zdravlje na radu predstavljaju prioritete u poslovanju TCK. Uspešna organizacija sistema bezbednosti kompanije, sa definisanim obavezama i odgovornostima svih zaposlenih, posvećena je dostizanju radnog okruženja bez povreda na radu, uz poštovanje osnovnih bezbednosnih principa:

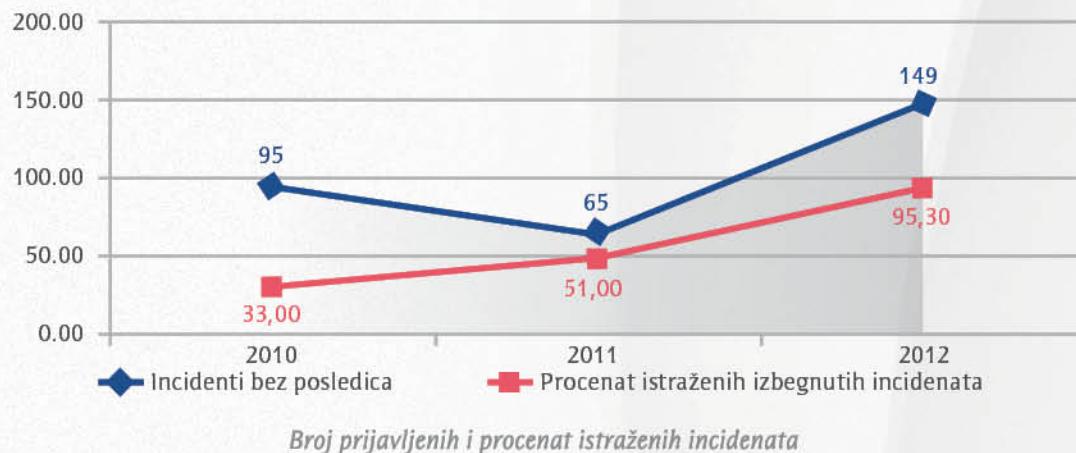
- svi incidenti i povrede se mogu sprečiti;
- poštovanje bezbednosnih pravila i bezbedno ponašanje su uslovi zaposlenja.

Iako kontinuirano unapređujemo bezbednost i zdravlje na radu, rezultati u pojedinim oblastima nisu ohrabrujući. Na primer, broj izgubljenih kalendarskih dana usled povreda na radu je viši nego prethodnih godina; tako smo tokom 2011. godine imali jednu ozbiljnu povodu koja je uzrokovala dugo odsustvo zaposlenog. Bezbednost ostaje ključna oblast našeg poslovanja, a napredak se redovno verifikuje, pored ostalog, i kroz eksternu godišnju reviziju, u skladu sa međunarodnim standardom bezbednosti i zdravlja na radu OHSAS 18001. Takođe, ova temeljna oblast poslovanja u TCK, već drugu godinu zaredom ocenjena je visokom ocenom (85,4% uspešnosti), od strane tima koji je sproveo „reviziju 360 stepeni“, a koji su sačinjavali menadžer BZNR Titan Grupe i regionalni menadžer BZNR (rezultati su prikazani u ilustraciji).

Kako ulažemo mnogo napora da poboljšamo naše rezultate i budemo što više proaktivni na polju bezbednosti, nastojimo da uključimo dosta vodećih indikatora u analize upravljanja. Jedan od takvih indikatora je i učešće 42 zaposlena (15,22% od ukupnog broja zaposlenih) u istragama incidenata, koje nam pomaže da sprečimo potencijalne rizike.

Sve istrage incidenata su date na fabričkom serveru, a najznačajnije su dostupne zaposlenima putem oglasnih tabli i bezbednosnih sastanaka.

Parametar	Definicija	2010	2011	2012
Fatalne povrede	Broj povreda na radu sa fatalnim ishodom	0	0	0
LTI*	Broj povreda na radu sa izgubljenim danima*	1	2	2
LTIFR**	Frekfencija povreda na radu, normalizovano na milion radnih sati**	1,71	3,72	4,19
LTISR***	Broj izgubljenih kalendarskih dana usled povreda na radu, normalizovano na milion radnih sati ***	665	262	898
AR	Broj dana odsustva sa rada, normalizovano na 200.000 radnih sati (GRI definicija)	6566	5453	5076
Profesionalna oboljenja	Broj izgubljenih kalendarskih dana usled profesionalnih oboljenja	0	0	0
Sati obuke za zaposlene	Prosečan broj sati obuke o bezbednosti po zaposlenom	17,63	6,32	11,01

U procesu uključivanja zaposlenih u realizaciju zajedničkog cilja – eliminisanja nezgoda na radu, menadžment kompanije blisko sarađuje sa **Samostalnim sindikatom**, u koji je uključeno 80% zaposlenih, i koji delegira 5 predstavnika u zajednički **Odbor za bezbednost i zdravlje na radu**. U radu Odbora učestvuju i 3 predstavnika poslodavca. Na redovnim sastancima, zaposleni i menadžment razmenjuju ideje i informacije radi unapređenja bezbednosti i zdravlja u poslovnoj sredini.

* LTI: Povredom na radu se smatra svaka povreda zbog koje je zaposleni odsutan sa posla jedan ili više radnih dana, ne računajući dan povrede. Oba povredena zaposlena su muškarci

** LTIFR = Broj povreda sa izgubljenim danima X 1.000.000 / Ukupan broj radnih sati koji su ostvarili direktno zaposleni tokom godine

*** LTISR = Ukupno izgubljenih kalendarskih dana u godini usled povreda na radu X 1.000.000 / Ukupan broj radnih sati koji su ostvarili direktno zaposleni tokom godine

Razvoj bezbednosne kulture

Visoka lična svest zaposlenih u kompaniji postavlja se u središte stalnog unapređenja bezbednosne kulture. Ona od pojedinca iziskuje odgovornost, kako prema sebi, tako i prema kolegama, saradnicima i svima koji borave u TCK. Ova ambiciozna, ali dostižna ideja vodila, na kojoj se zasniva celokupna organizacija i sve aktivnosti iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu, sprovodi se kroz neposredni angažman kolektiva fabrike. Zaposleni su uključeni u koordinaciona tela, edukacije i tematske sastanke koji se tiču bezbednosti. Tokom 2012. godine, u Cementari su održana 34 raznovrsna bezbednosna sastanka, u čijem radu je učestvovalo, prosečno, po 16 zaposlenih. Razmatrani su važni segmenti (istraga incidenata, alat, oprema, procedure i dr.), vezani za opštu politiku bezbednosti kompanije.

Sistematskom razvoju bezbednosne kulture svakako doprinosi interaktivni trening „Politika bezbednosti i zdravlja na radu”, održan sredinom 2012. godine za sve zaposlene, sa svrhom da se bezbednost primeni u svim sferama rada i života.

Da bi ovaj razgranati sistem bezbednosti kompletно funkcionišao, TCK neprekidno

održava komunikaciju sa lokalnom zajednicom i širim okruženjem. Važne informacije iz ove oblasti građanima su dostupne putem internih „TCK Novosti“ koje u svakom broju donose članke posvećene bezbednosti i zdravlju.

Reagovanje u vanrednim situacijama

Dobra organizacija sistema bezbednosti u TCK, odnosi se na adekvatnu procenu opasnosti i rizika od incidenta, preventivu i ispravno reagovanje u vanrednim situacijama. Zato je u avgustu 2012. godine, za ceo kolektiv, organizovana obuka o reagovanju u vanrednim prilikama (požari, zemljotresi, povrede zaposlenih i dr.), uz detaljan plan i strategiju evakuacije, u kojoj svako treba da zna svoju ulogu.

Oformljeni su i specijalni timovi, sastavljeni od zaposlenih koji su dodatno nadležni ili obučeni za odgovarajuće reagovanje u vanrednim okolnostima; oni imaju sledeća zaduženja:

- tim za gašenje požara
- tim za evakuaciju sa nepristupačnih lokacija
- tim za ukazivanje prve pomoći
- tim za raščišćavanje terena

Od 2013. godine, timovi će bar dva puta godišnje uvežavati svoje aktivnosti u simuliranim vanrednim situacijama svih vrsta.

Procena rizika od eksplozije (ATEX)

Procena rizika od eksplozije, u normalnim atmosferskim uslovima, u fabričkim postrojenjima koja se ne bave proizvodnjom

eksplozivnih materija, kao i određivanje preventivnih mera za sprečavanje neželjenih situacija, definisano je posebnim setom Direktiva, koje skraćeno zovemo ATEX (Atmospheric Explosion).

Oktobra 2012, u kompaniji je završena ATEX studija, sa procenom rizika od eksplozija u postrojenju za mlevenje čvrstih goriva i postrojenju za pripremu tečnih goriva. Studija, koja obuhvata prepoznavanje opasnosti, planiranje opreme i procenu rizika u zonama postrojenja, ujedno ukazuje na veoma nizak rizik od eventualne eksplozije u područjima potencijalne opasnosti, shodno ugrađenoj opremi i merama koje sprovodi TCK.

Krajem godine, održana je kratka obuka za zaposlene radi upoznavanja sa ATEX direktivama i prezentovanja kompletnih rezultata urađene studije.

Zaposlenje

ZAPOSLENI u Titan Cementari Kosjerić, na dan 31.12.	2011	2012		
Broj zaposlenih sa punim radnim vremenom	302	256		
Broj zaposlenih na određeno vreme	5	5		
Ukupan broj zaposlenih	307	261		
Broj zaposlenih, po polu	broj	%	broj	%
žene	46	15,16	35	13,64
muškarci	261	84,84	226	86,36
Zaposleni koji su dobili povratnu informaciju o učinku i razvoju	broj	%	broj	%
žene	13	12,70	14	15,41
muškarci	26		29	
FLUKTUACIJA zaposlenih u Titan Cementari Kosjerić, 2012.	Pol	2012		
Novozaposleni	Žene	1		
	Muškarci	2		
Zaposleni koji su napustili organizaciju – redovna fluktuacija	Žene	1		
	Muškarci	6		
Zaposleni koji su napustili organizaciju – program restrukturiranja	Žene	11		
	Muškarci	31		
Stopa fluktuacije, isključujući penzionisanje (broj zaposlenih koji su napustili organizaciju / prosečan broj zaposlenih za period)		16,13		
INDIREKTNO ZAPOSLENI – ugovarači	2011	2012		
Procenjeni ukupan broj zaposlenih ugovarača	162*	136*		
Procenjeni broj ugovarača, bez logistike i transporta	23*	24*		
Procenjeni broj ugovarača – logistika i transport	138*	112*		
Ukupan broj radnih sati ugovarača	304.921	256.394		

* Broj ugovarača procenjen na osnovu radnih sati (kao FTE – full time equivalent)

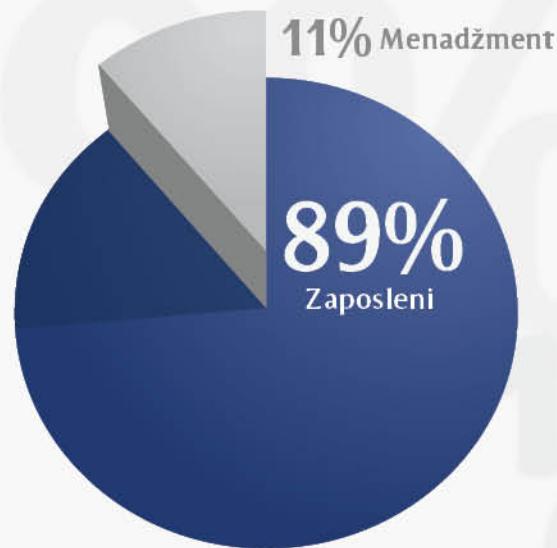
Naši odnosi sa dobavljačima zasnivaju se na poverenju, poštovanju, poštenu i iskrenosti, u cilju održavanja dugoročne saradnje

U TCK, karakteristika zaposlenja jeste dugoročnost, a zaposlenima su obezbeđene zarade, koje su znatno više od prosečnih na lokalnom tržištu, kao i dodatni benefiti, opisani u tabeli:

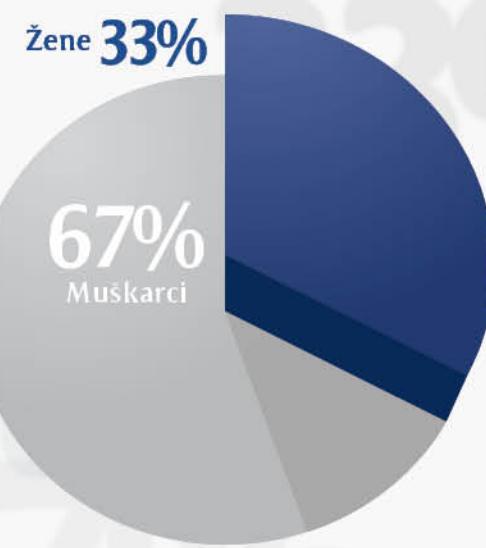
INDIKATIVNE BENEFICIJE ZA ZAPOSLENE	2011.	2012.
Dodatno zdravstveno osiguranje	ne	da
Osiguranje od povreda/smrti 24/7	da	da
Dodatna otpremnina pri odlasku u penziju	da	da
Jubilarne nagrade za 10, 15, 20, 25, 30, 35 i 40 godina	da	da
Školski pribor za decu zaposlenih	da	da
Novogodišnji pokloni za decu	da	da

Ipak, kako bismo odgovorili na izazove lokalnog tržišta, 2012. godine smo kreirali i sproveli plan restrukturiranja, koji se odnosio na 42 zaposlena. Program je, u skladu sa zakonom, predočen relevantnim institucijama i odobren, a 27 zaposlenih se dobrovoljno prijavilo za ranije napuštanje kompanije. Ostalima je ponuđena mogućnost za angažovanje kod ugovarača, kako bi obezbedili usluge kompaniji i drugim organizacijama. Program racionalizacije uticao je i na broj ugovarača sa kojima saradujemo.

Jednake mogućnosti

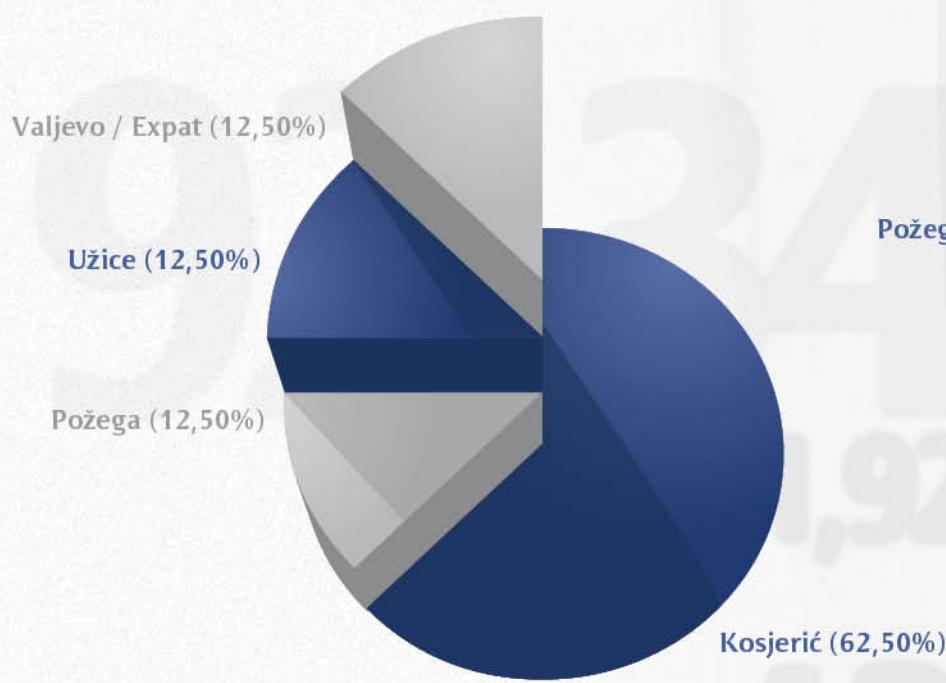
Struktura prema kategoriji zaposlenih

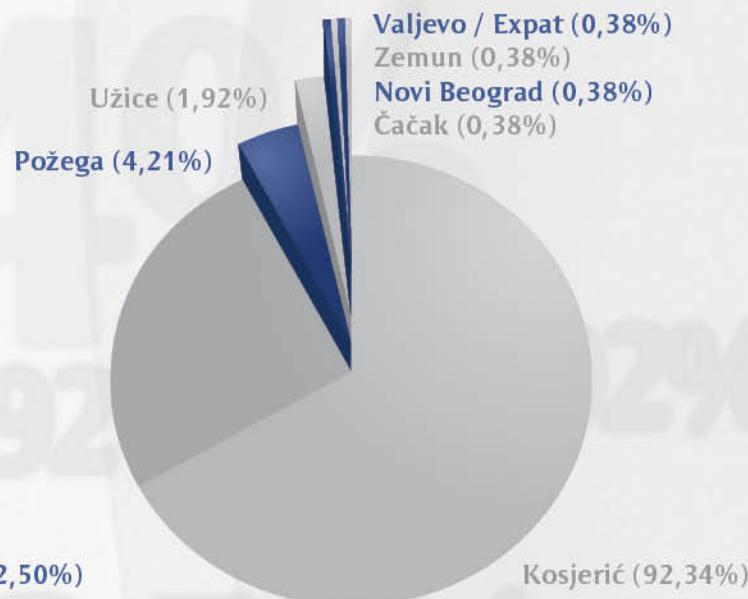
Procenat žena u menadžmentu

Kompanija obezbeđuje jednakе mogućnosti za sve, kada je u pitanju zaposlenje i profesionalni razvoj. U tom sistemu, pružanje prilike za zaposlenje građanima iz neposrednog okruženja, važan je parametar održivog razvoja. Prakse koje primenjujemo u kompaniji, u skladu sa našim korporativnim vrednostima, podstiču zapošljavanje lokalnih kadrova, kad god je moguće. Svi zaposleni u kompaniji rade puno radno vreme, a njihova prosečna zarada u 2012. godini bila je 2,5 puta viša od prosečne zarade u Republici Srbiji, dok su najniže osnovne zarade, isplaćene u decembru, iznosile 2,6 puta više nego zakonom propisana minimalna zarada. Tokom prethodne godine, nije zabeležena nijedna žalba zaposlenih u vezi sa diskriminacijom na radu.

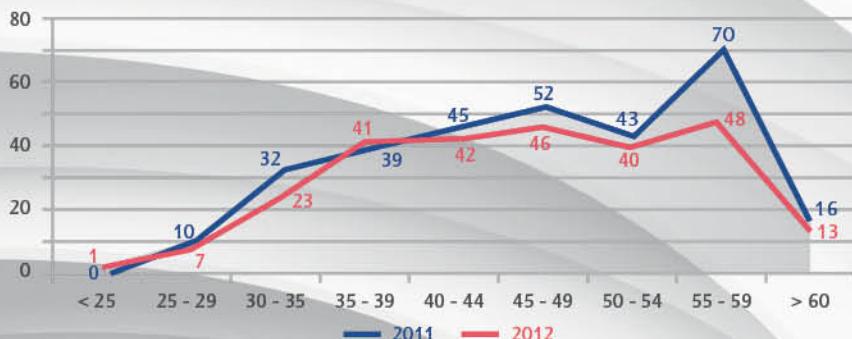
U procesu redovnog godišnjeg ocenjivanja učinka, koji sprovodimo u kompaniji, povratnu informaciju o svom radu dobijaju i članovi lokalnog Odbora direktora. Sveobuhvatnom procedurom, procenjuje se koliko su rukovodioci kompanije posvećeni osnovnim principima poslovanja i korporativnih vrednosti. Ovi pokazatelji takođe omogućuju upravljanje učinkom i karijerom. Pritom, pored postignutih rezultata, važni su i načini na koje se oni ostvaruju. Zato je bitno da članovi menadžmenta imaju uvid u svoja postignuća, u oblastima bezbednosti i zdravlja na radu, razvoja ljudi, i pristupa u prenošenju korporativnih vrednosti poslovnim timovima.

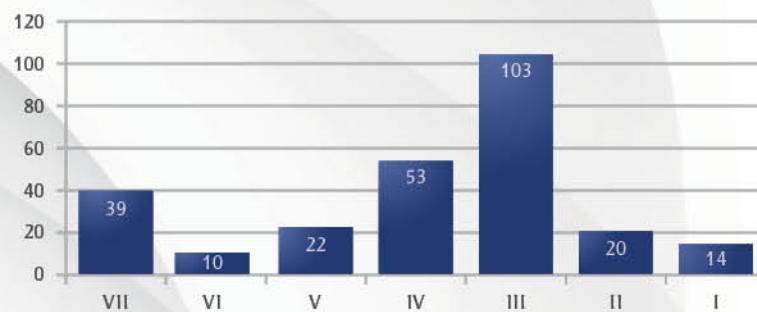
*Struktura prema mestu stanovanja
- menadžment koji odgovara generalnom direktoru*

Struktura zaposlenih prema mestu stanovanja

Starosna struktura u Titan Cementari Kosjerić

Kvalifikaciona struktura zaposlenih u Titan Cementari Kosjerić

Zaposleni koji su imali pravo na odsustvo radi nege deteta 2012

Zaposleni koji su iskoristili pravo na odsustvo

Očekivani broj zaposlenih za povratak sa odsustva

Zaposleni koji su se vratili na posao posle odsustva

Zaposleni koji su se vratili na posao posle odsustva i zaposleni su i 12 meseci kasnije

muškarci	11
žene	6
muškarci	0
žene	6
muškarci	0
žene	2
muškarci	0
žene	4
muškarci	/
žene	100%

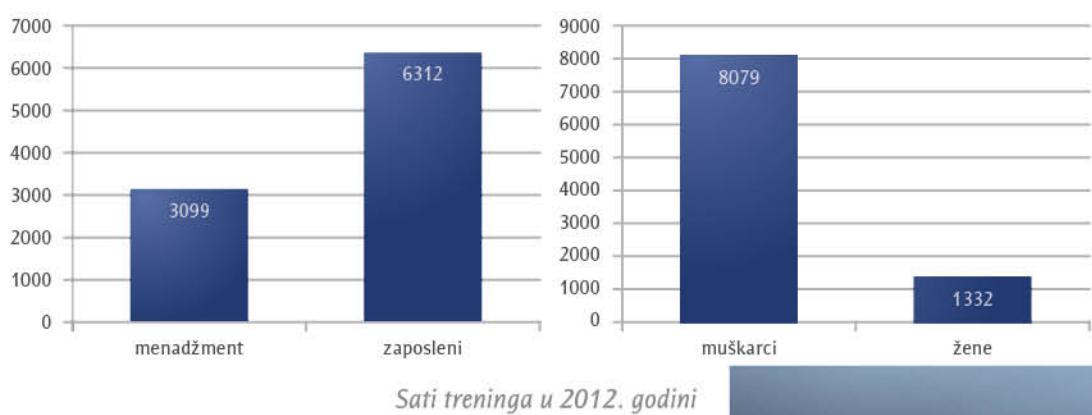
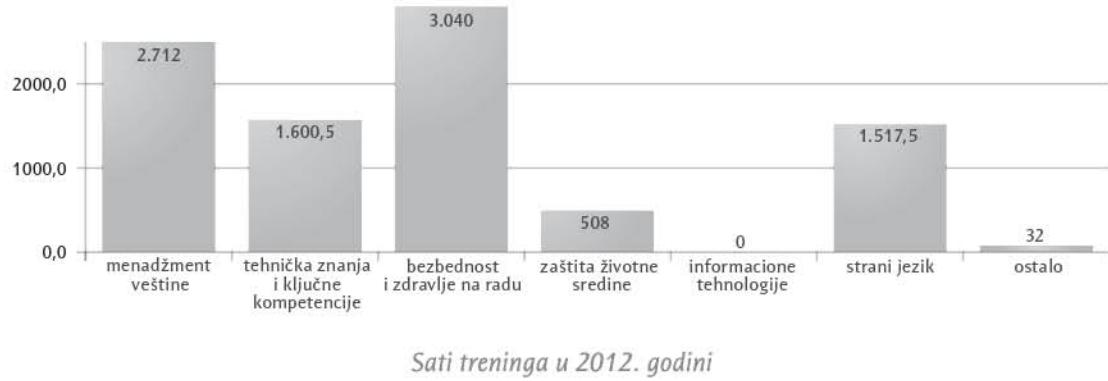
Odsustvo radi nege deteta u Titan Cementari Kosjerić

Učenje i usavršavanje

Kako bismo ostvarivali dobre rezultate i osigurali rast kompanije, podstičemo stalno učenje i ohrabrujemo zaposlene da napreduju i grade svoje karijere. U skladu sa ovakvim pristupom, TCK nudi dosta obrazovnih programa za razvoj različitih kompetencija, kao što su: učenje na radnom mestu, razvoj liderstva, treninzi za usavršavanje tehničkih znanja i veština, obuke za priznate stručne kvalifikacije. Vitalni podsticaj ima i razmena znanja u organizaciji, u kojoj sprovodimo niz internih edukacija. Tokom 2012.

godine, obuke je pohađalo 269 zaposlenih. Realizovano je ukupno 9.410 sati treninga, odnosno 33,73 sata po zaposlenom. Nastojeći da dobre prakse prenesemo i saradnicima, tokom prethodne godine održali smo gotovo 250 sati treninga za ugovarače, od kojih se 151 sat odnosi na bezbednost na radnom mestu.

Svestrana komunikacija sa zaposlenima

Poštovanje ljudskih prava, stvaranje bezbednih, zdravih i dobrih uslova rada, u radnoj sredini koja je otvorena i bez diskriminacije, ima suštinski značaj u ostvarenju ambicija našeg društveno odgovornog ponašanja. Povoljan socijalni ambijent gradimo na prepoznavanju svestranih potreba i interesovanja zaposlenih, a svakako uvažavamo i dobrobit njihovih porodica. Tako zajedničke vrednosti kolektiva postaju temelj svih planova i aktivnosti u poslovanju TCK. Ovaj stav, manifestovan u stalnoj interaktivnoj uključenosti i dobroj međusobnoj komunikaciji zaposlenih, ojačan je i novim vidom saradnje u organizaciji, sprovedenoj u julu 2012. godine, kada je kompanija prvi put organizovala TCK Razgovore – dan posvećen komunikaciji o strategiji, izazovima i prioritetima kompanije.

Kodeks ponašanja Titan Grupe

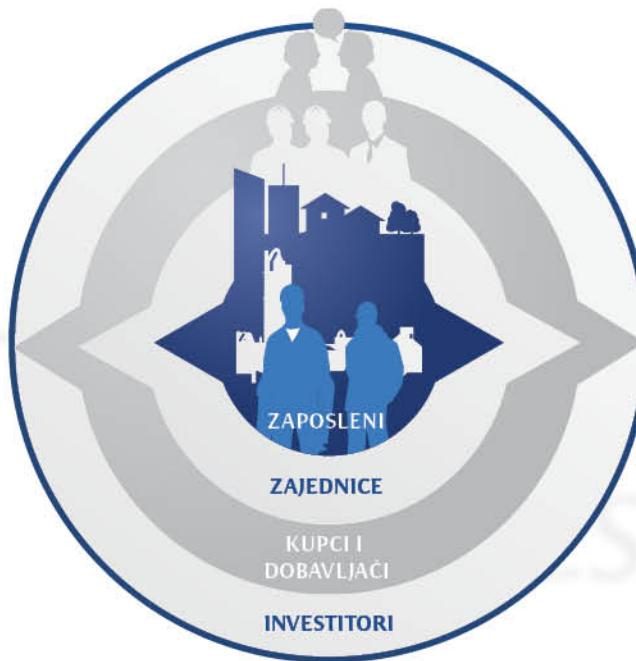
Proteklog leta, svi zaposleni Titan Grupe dobili su primerke Kodeksa ponašanja, koji je prethodno revidiran i obogaćen. Dokument daje opšte smernice za transparentno, predano i odgovorno ponašanje naših kolega u svakodnevnom radu, što je adekvatno normama etičnog poslovanja.

Uspostavljanje Kodeksa, kao osnovnog akta za upravljanje poslovanjem i obezbeđenje dobrobiti kolektiva, zahteva podršku svih zaposlenih, jer svest o trajnom i zajedničkom sistemu vrednosti uspostavlja veze poslovног uspeha.

DRUŠTVO: OTVORENOST I TRANSPARENTNOST

Društveno odgovorno poslovanje podrazumeva odgovornost preduzeća za njihov uticaj na društvo. Da bi kompanije bile društveno odgovorne, potrebno je da imaju sistem kojim integriraju društvena, ekološka, etička, kao i pitanja ljudskih prava i potrošača u svoje operacije i strategiju, u bliskoj saradnji sa stejkholderima.

Evropska komisija (Politika društveno odgovornog poslovanja, oktobar 2011. godine)

Otvorenost kompanije prema lokalnoj zajednici, preduslov je za razvoj kredibilnih odnosa sa poslovnim okruženjem, što predstavlja jedan od principa upravljanja kojima se kompanija rukovodi. Da bismo unapredili transparentnost poslovanja, učinili smo korak dalje u poštovanju međunarodnih standarda i obezbedili nivo B+ za ovaj Izveštaj.

Međusobno uvažavanje, javno delovanje i saradnja koju kontinuirano gradimo sa zaposlenima, lokalnom zajednicom, kupcima, dobavljačima i drugim zainteresovanim stranama, ostvarujemo i kroz interne novine.

Naše „TCK Novosti“ beleže sve važne teme iz ambijenta lokalne zajednice i kompanije, promovišući zajedničku ideju napretka kroz afirmaciju životnih i poslovnih vrednosti.

Dijalozi sa predstvincima zajednice predstavljaju značajan korak ka jačanju partnerskih odnosa.

Dodatno, zaposleni i ugovarači imaju priliku da ličnim inicijativama unapređuju bezbednost na radu i zaštitu životne sredine; predlozi, koji mogu biti anonimni, dostavljaju se na prilagođenim formularima, u kutije koje su dostupne u svim postrojenjima kompanije.

Zajedničke aktivnosti

Članstvo u Forumu poslovnih lidera Srbije

TCK je krajem prošle godine postala članica Foruma poslovnih lidera Srbije. Priključenje prestižnoj liderskoj grupaciji zasluženo je naporima koje ulažemo u oblasti društveno odgovornog poslovanja i održivog razvoja, naročito u sferi bezbednosti i zdravlja na radu, zaštite životne sredine, kao i transparentnih odnosa sa lokalnom zajednicom.

Forum poslovnih lidera okuplja predstavnike naših najnaprednijih kompanija, i nacionalni je partner mreže CSR Europe, vodeće evropske organizacije za društveno odgovorno poslovanje, čija se politika zasniva na čvršćem povezivanju svih činilaca društva, odnosno izgrađivanju idealnih društvenih vrednosti.

Na nacionalnom nivou, kompanija proaktivnim pristupom promoviše održivost, kroz članstvo u asocijaciji Cementna industrija Srbije (CIS). Ova asocijacija pruža stručnu podršku svojim članovima, u oblastima od zajedničkog interesa, na način koji ne utiče na konkurenčiju i koji je u skladu sa zakonom i opštim aktima učlanjenih organizacija.

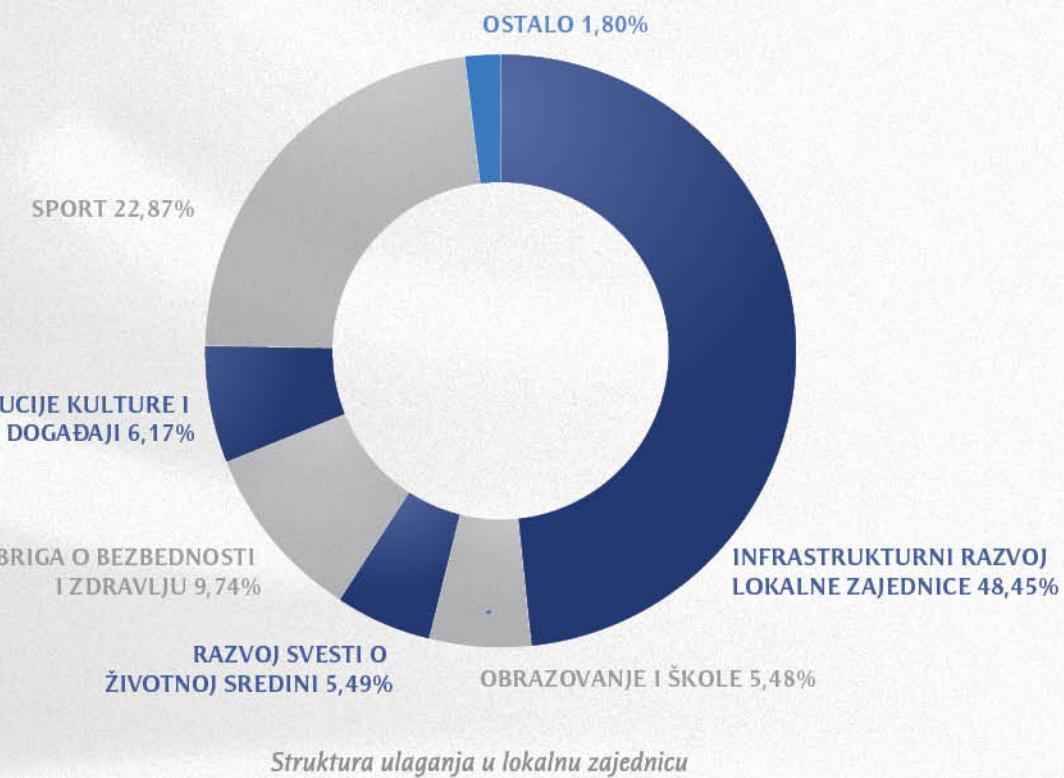
Dodatno, naše članstvo u drugim nacionalnim udruženjima, kao što su Savet stranih investitora (FIC), Američka privredna komora (AmCham), Nacionalna alijansa za ekonomski razvoj (NALED) i Helensko privredno udruženje, omogućuju kontinuiranu saradnju i komunikaciju sa svim društvenim akterima u Srbiji i doprinose razvoju zajednice u celini, kroz razmenu dobrih praksi i iskustava.

Saradnja sa lokalnom zajednicom

Stavljaјући svoje finansijske i ljudske resurse u funkciju razvoja sredine u kojoj posluje, naša kompanija je godinama unazad pouzdan partner lokalnoj zajednici. Kao uzorna i kooperativna kompanija, TCK u svom okruženju istovremeno promoviše i podstiče razvoj vrednosti. U sklopu svojih društveno odgovornih aktivnosti, naša organizacija doprinosi implementaciji ideja kojima se unapređuju standardi života u Kosjeriću. Zato pomaže opštinske ustanove i institucije, sportske klubove, nevladine organizacije i pojedince kojima je podrška neophodna.

Prisustvo TCK u društvenom prostoru, obeležava transparentnost i otvorenost za uzajamnu saradnju sa svim zainteresovanim stranama. Potreba da se potencijali ovakve komunikacije neprestano razvijaju, doprinela je formiranju **Savetodavnog odbora TCK**, u čijem radu, od 2011. godine, učestvuju predstavnici najvišeg menadžmenta kompanije i zainteresovani stekholderi. Razmenom informacija, stavova i inicijativa, rešavaju se pitanja od zajedničkog interesa.

U saradnji sa lokalnom samoupravom, kompanija doprinosi izgradnji putne i vodovodne infrastrukturne mreže (121.014 evra), a 2012. godine učestvovala je i u akciji Opštine za kupovinu novog vozila za Vatrogasnu stanicu u Kosjeriću. Naša podrška nevladinom sektoru potvrđuje se kroz afirmisanje lokalnih projekata; u 2012. godini omogućili smo organizaciju programa: **Ekološki karavan „Pazi dubre!“** – Zelene inicijative, **Međunarodni umetnički kamp** – u organizaciji K-Town Group i **Muzički festival BUM 31260** koji su inicirali članovi dtR udruženja.

Sa dugoročnim opredeljenjem da osnažujemo potencijale kvalitetnog života i podstičemo perspektivu građana u Kosjeriću, shvatamo da treba opravdati poverenje sredine, koja u nama vidi respektabilnu i odgovornu kompaniju. U tom smislu, naše delovanje u poslovnom okruženju je jasno i konkretno: doprinosimo boljem ambijentu, ali i pozivamo lokalne aktere da zajedničkom strategijom odgovorimo bitnim izazovima sredine – od unapređenja obrazovanja i bezbednosti u školama do rešavanja problema upravljanja otpadom. Ovakvim razumevanjem, izlazimo u susret očekivanjima zajednice.

Dan otvorenih vrata

Iz potrebe za neposrednom razmenom informacija u društvenom kontekstu, TCK je 30. juna 2012. godine organizovala Dan otvorenih vrata, kada je zainteresovanim građanima pruženo gostoprимstvo u fabrici i prilika da upoznaju postrojenja, uslove rada, organizaciju i poslovnu strategiju kompanije.

Korist od ovog susreta zaposlenih u TCK i posetilaca iz lokalne zajednice, ogleda se u unapređenju komunikacije i uzajamnog poverenja sa stejkholderima, kojima novoustanovljena praksa dodatno omogućava da dobiju precizne informacije o poslovanju firme.

Crkva brvnara u Sečoj Reci

Crkva brvnara u selu Seča Reka kod Kosjerića, jedan od najznačajnijih sačuvanih kulturno-istorijskih spomenika u ovom kraju, podignuta je, najverovatnije, u 15. veku, da bi današnji izgled dobila 1812. godine. Ovaj drevni sakralni objekat, oko kojeg se nalaze krajputaši, spomenici srpskim vojnicima Balkanskih ratova, u letu 2012. godine je proslavio dva veka postojanja. U čast jubileju, izvršena je restauracija građevine, za koju su izdvojena znatna sredstva institucija i donatora. Fondu za obnovu crkve pridružila se i Titan Cementara Kosjerić, koja je donirala građevinski materijal.

Javni čas fizike i hemije – 2 geek weeks

U saradnji sa nevladinom organizacijom „dead town Resurrection“ i Osnovnom školom iz Kosjerića, Titan Cementara Kosjerić organizovala je Javni čas fizike i hemije, koji je održao tim „2 geek weeks“ – grupa mladih naučnika, poznata po tome što svoje znanje i veštine promoviše širom sveta. Čas je izveden u Osnovnoj školi „Mito Igumanović“, uz prisustvo i oduševljenje velikog broja učenika. Laboratorijski materijal, kupljen za ovu demonstraciju, kao i druge potrebne hemijske supstance, Cementara je obezbedila kabinetu za hemiju, uz obećanje da će podržati i predstojeći Festival nauke u Osnovnoj školi, koji će uključiti dake svih uzrasta, približivši im različita polja nauke na zanimljiv i neobičan način.

Drugi Izveštaj o društveno odgovornom poslovanju i održivom razvoju

Povodom predstavljanja drugog Izveštaja o društveno odgovornom poslovanju i održivom razvoju Titan Cementare Kosjerić, 23. oktobra 2012. godine, prisutnima su se obratili: Miroslav Gligorijević, direktor kompanije; Maria Aleksiju, direktorka za društveno odgovorno poslovanje Titan Grupe i predstavnici revizorske kuće KPMG. Javnosti je upućena poruka da, i u godinama ekonomске neizvesnosti, kompanija ostaje privržena principima društveno odgovornog poslovanja i održivog razvoja. Takođe, promovisana je i IPPC dozvola, dobijena u skladu sa Zakonom o integriranom sprečavanju i kontroli zagađenja životne sredine, koju je TCK stekla kao prva kompanija u Srbiji, i time dokazala da posluje po najvišim ekološkim standardima.

Drugi izveštaj o društveno odgovornom poslovanju pripremljen je u skladu sa međunarodnim smernicama Inicijative globalnog izveštavanja (Global Reporting Initiative – GRI), i dobio je ocenu C+, dok je nezavisna revizorska kuća KPMG verifikovala izveštaj.

U skladu sa dvogodišnjom praksom da o svojim rezultatima izveštavamo lokalnu zajednicu, povodom poslednjeg Izveštaja organizovali smo tematske panel diskusije sa predstvincima fabrike i lokalne zajednice. Na ovim skupovima, namenjenim dobijanju jasnih povratnih informacija, diskutovalo se o sledećim temama: **zaštita životne sredine, saradnja sa lokalnom zajednicom i izveštavanje o društveno odgovornom poslovanju i održivom razvoju.** Uverili smo se da stejkhoderi uvažavaju spremnost kompanije na saradnju sa građanima i transparentno izveštavanje u oblasti životne sredine, kao i naša nastojanja da unapredimo energetsku efikasnost.

Takođe, zainteresovani su da budu više uključeni u planove vezane za korišćenje alternativnog goriva SRF. Učesnici panela su se složili da TCK ima kapacitet, znanja i veštine koji doprinose kvalitetnijem životu u lokalnoj zajednici. Usvojen je predlog da opštinska uprava inicira buduće javne diskusije, za čiju podršku je neophodno učešće kompanije. Učesnici okruglih stolova su dali dobru ocenu prethodnim izveštajima i naročito pohvalili inicijativu za nezavisnu ocenu i verifikaciju ovog dokumenta. Uvažen je predlog da kompanija u izveštavanje uključi prikaz politike odlučivanja o dodeli sredstava institucijama i organizacijama lokalne zajednice, što je pokrenulo izradu dokumenta koji će se baviti ovim pitanjem.

Poseta Titanovom postrojenju u Bugarskoj

U okviru čvrste saradnje sa stejkholderima od kojih dobijamo vredne povratne informacije, organizovali smo i studijsku posetu Titanovoj cementari u Zlatnoj Panegi, Bugarska, realizovanu u martu 2013. godine. Putovanje je uključilo predstavnike lokalne samouprave, organizacija i institucija opštine, Savetodavnog odbora TCK i menadžment kompanije. Ova aktivnost će detaljnije biti predstavljena u Izveštaju za 2013. godinu.

BRIGA O ŽIVOTNOJ SREDINI

U sve aktivnosti Titan Grupe inkorporirana je Politika zaštite životne sredine, zasnovana na odgovornom korišćenju prirodnih resursa i energije na kojima se temelji cementna industrija. Imperativ kompanije: smanjiti uticaje procesa proizvodnje, uz sistematsko poboljšanje učinka u radnom i životnom okruženju, postiže se stalnim ulaganjem u modernizaciju tehnologije, povećanje energetske efikasnosti, smanjenje emisija u atmosferu i optimalno korišćenje sirovina, goriva i vode.

Sistemi upravljanja životnom sredinom (EMS)

Nastrojeći da poboljšamo monitoring i izveštavanje o uticajima na životnu sredinu, kao i da efikasnije organizujemo sve aktivnosti koje se odnose na ovu oblast, razvili smo i primenili Sisteme upravljanja životnom sredinom (EMS).

Postojanje EMS omogućava:

- blagovremeno uočavanje svih važnih činjenica u oblasti zaštite životne sredine, kojima treba upravljati i koje od nas iziskuju određene operacije i planiranje neophodnih aktivnosti;
- opservaciju zahteva propisanih zakonskim aktima u oblasti zaštite životne sredine, i osiguranje da se oni u potpunosti primenjuju;
- treninge, direktno i indirektno zaposlenih radnika, u oblasti životne sredine;
- donošenje i sprovođenje odgovarajućih planova za vanredne situacije, u cilju uspešne sanacije posledica vanrednih događaja i minimiziranja njihovog uticaja na životnu sredinu;
- efikasno upravljanje otpadom generisanim u našem postrojenju, u skladu sa lokalnim zakonodavstvom;
- evidentiranje i rešavanje pritužbi u vezi sa životnom sredinom;
- izradu i sprovođenje planova rekultivacije.

U 2012. godini, na nivou Titan Grupe, implementirali smo Sistem za upravljanje performansama u oblasti zaštite životne sredine, sa propisanim strogim procedurama njihovog monitoringa i izveštavanja. U potpunosti je implementiran i Integrisani sistem upravljanja vodom, na nivou Grupe.

U skladu sa odlukom Titan Grupe da se pridržavamo WBCSD/CSI principa, vezanog za emisije gasova sa efektom staklene bašte, u 2007. godini implementirali smo Menadžment sistem za emisije CO₂, koji smo u 2012. godini revidirali i usaglasili sa novom verzijom (3.0) WBCSD Protokola za izračunavanje i izveštavanje CO₂ i energije u cementnoj industriji.

Eksterno sertifikovani Sistem upravljanja zaštitom životne sredine, u skladu sa internacionalnim standardom EN ISO 14001, implementirali smo 2010. godine.

Klimatske promene

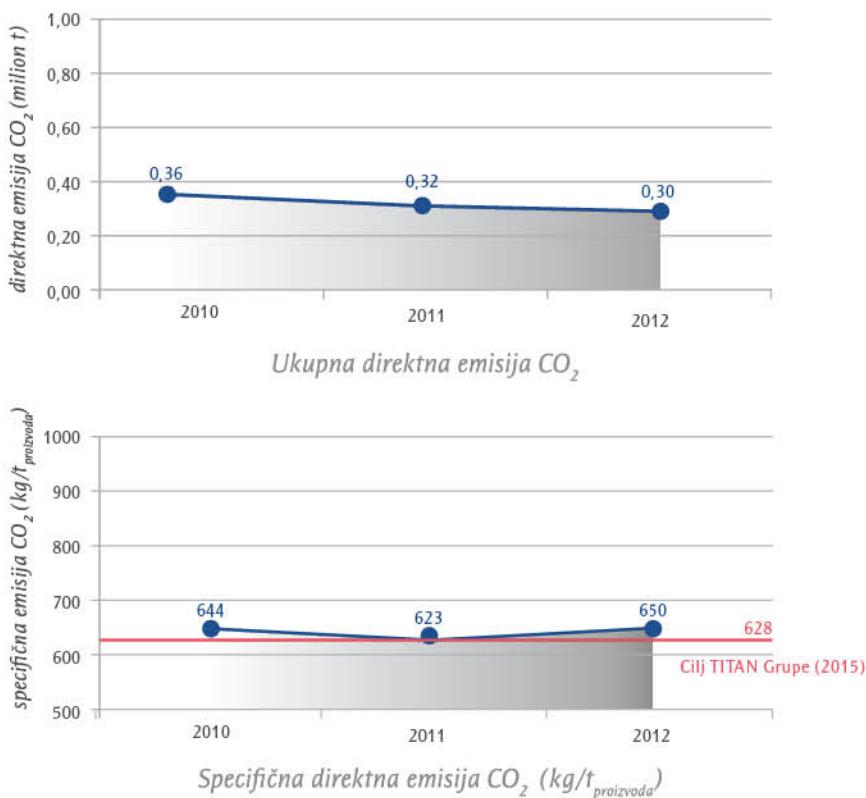
Emisija ugljen-dioksida, koju generiše cementna industrija, doprinosi efektu „staklene bašte“ i klimatskim promenama. Da bi smanjila ovaj uticaj, Titan Grupa je usmerena na poboljšanje energetske efikasnosti procesa proizvodnje i razvoj eko-efikasnih proizvoda (proizvodnja cementa sa većim učešćem alternativnih sirovinskih materijala). Upotreba alternativnih goriva predstavlja značajan ekološki i ekonomski potencijal, koji može imati širi društveni značaj, a realizacija ovog koncepta u Titan Cementari Kosjerić zahteva podršku lokalne zajednice.

Emisije CO₂

Ukupna emisija ugljen-dioksida u procesu proizvodnje cementa nastaje direktno i indirektno. Direktna emisija potiče od „dekarbonizacije“ – procesa transformacije sirovinskih materijala (uglavnom krečnjaka) u klinker, osnovnu komponentu cementa, kao i od upotrebe goriva koja sagorevaju u peći (ugalj, petrol koks, mazut) i transporta materijala. Indirektna emisija ugljen-dioksida potiče iz procesa proizvodnje električne energije, potrebne za proizvodnju klinkera i cementa. Za izračunavanje ukupne CO₂ emisije, TCK primenjuje Protokol za izračunavanje i izveštavanje o CO₂ i energiji u cementnoj industriji (The WBCSD/CSI

Cement CO₂ and Energy Protocol: CO₂ and Energy Accounting and Reporting Standard for the Cement Industry). U skladu sa ovim Protokolom, naše izveštavanje o CO₂ emisijama je redovno, iako u Srbiji ova oblast još uvek nije regulisana zakonom.

Rezultati iz 2012. godine pokazuju da je ukupna direktna emisija ugljen-dioksida za 4,8% manja nego u 2011. godini, zbog manjeg obima proizvodnje. Specifična direktna emisija CO₂, po toni proizvoda, u istom periodu je za 4,4% veća nego u prethodnoj godini, čemu je doprinelo povećanje zalihe klinkera u 2012. godini.

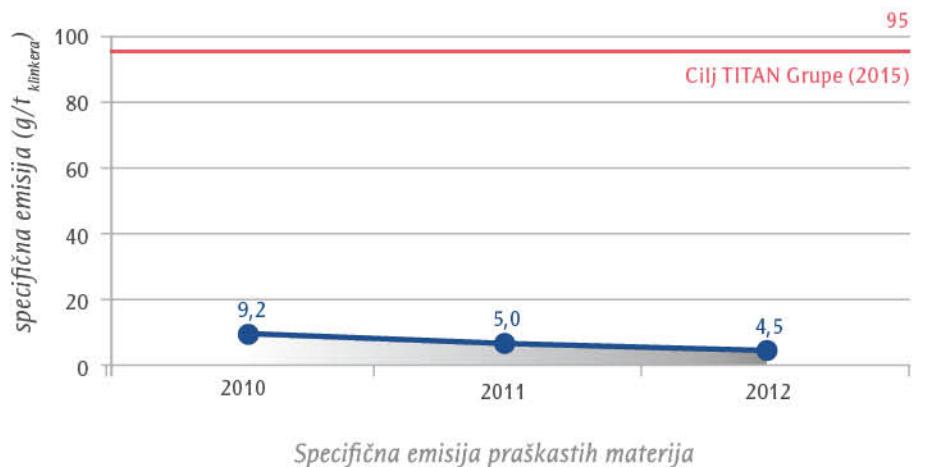
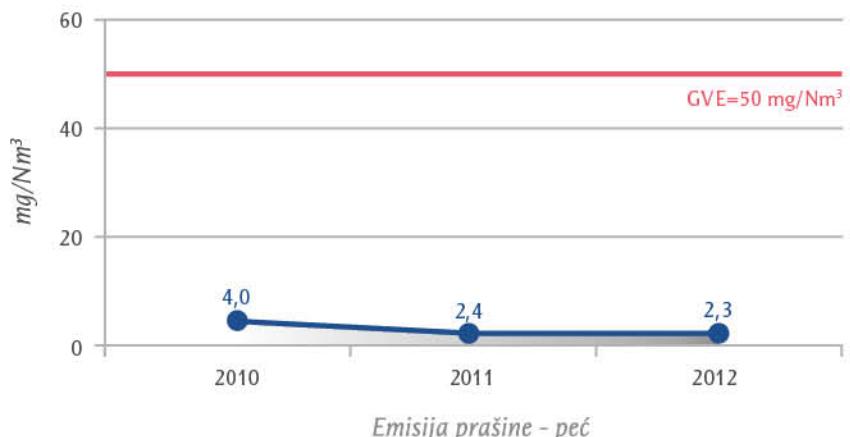

Ostale emisije u vazduh

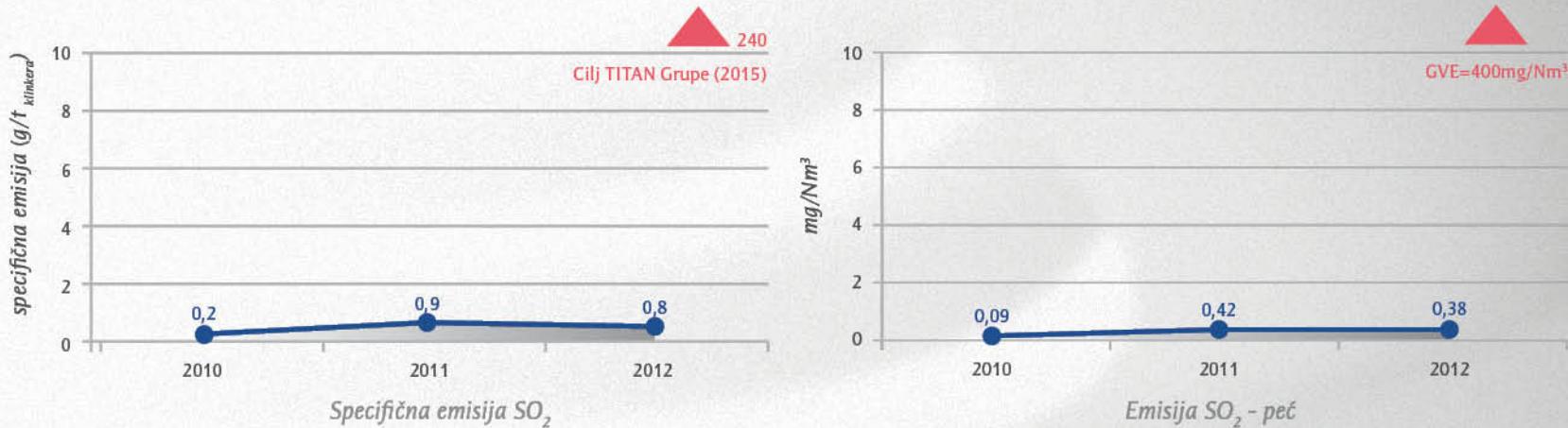
Pred izazovom da konstantno smanjujemo uticaje na okolinu, nastojimo da redukujemo emisije praškastih materija, azotovih oksida (NO_x) i sumpor-dioksida (SO_2) iz naših emitera, čije količine zavise, uglavnom, od sirovina koje se koriste u proizvodnom procesu.

U 2012. godini instalirali smo MEAC2000 EU – program za prikupljanje i obradu podataka o emisijama. Time smo unapredili naš sistem za praćenje emisija na emiterima i obezbedili obradu podataka, u skladu sa zakonskim propisima i direktivama.

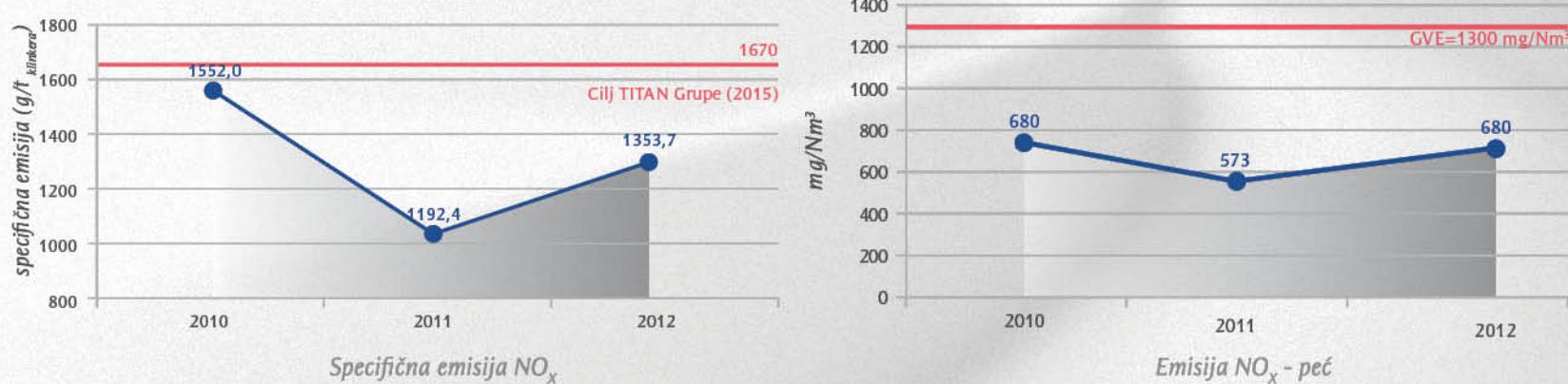
Ukupna emisija praškastih materija u 2012. godini iznosila je 1,55 tona. Vrednosti emisije prašine u odnosu na ciljeve Titan Grupe, kao i IPPC dozvolu TCK, bile su daleko ispod propisanih vrednosti. Difuzna emisija praškastih materija, koja nastaje usled manipulacije i transporta materijala, redovno se meri od strane ovlašćene institucije, a kontrolisano stanje u TCK ostvaruje se pranjem i održavanjem saobraćajnica, prevozom materijala u pokrivenim kamionima, i drugim merama.

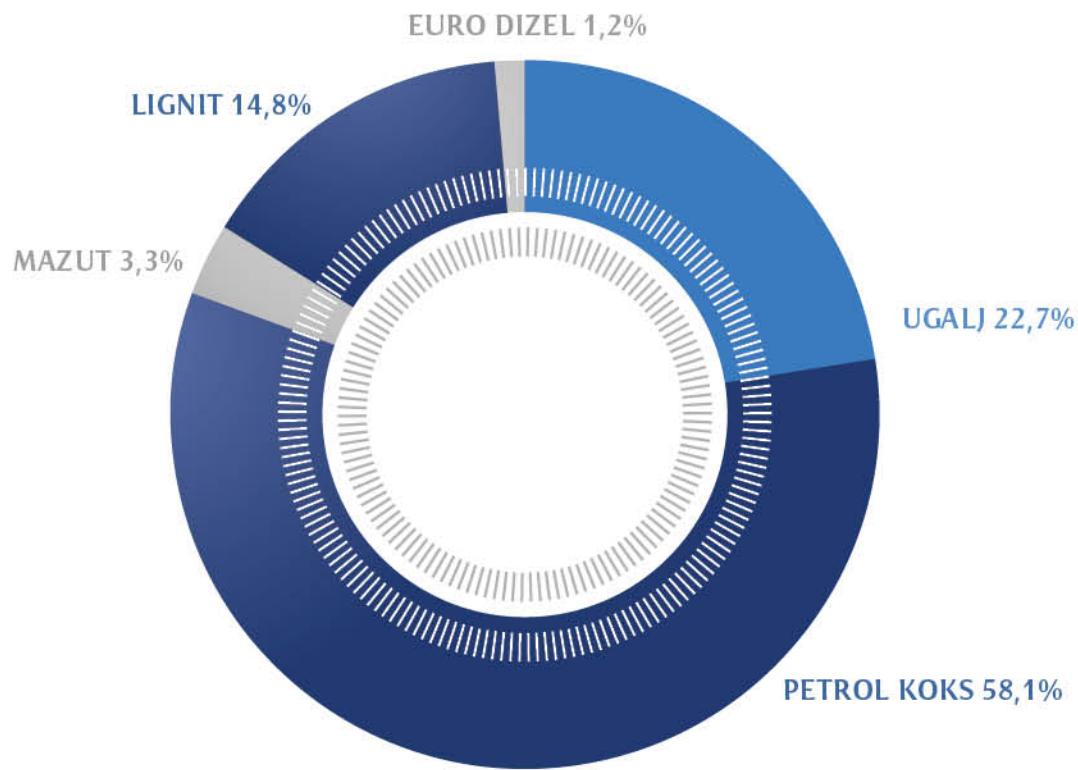

Ukupna emisija SO₂ u 2012. godini iznosila je 0,26 tona. Ostvareni nivo je niži od postavljenog cilja Titan Grupe. Emisije SO₂ bile su i 1.000 puta manje od graničnih vrednosti propisanih u Srbiji.

Ukupna emisija azotovih oksida u 2012. godini, iznosila je 461,75 tona i pokazuje porast u odnosu na prethodnu godinu, što je uslovljeno povećanjem primarnog vazduha na gorioniku peći zbog optimizacije procesa sagorevanja. Ova količina NO_x je ispod postavljenog cilja Titan Grupe. Emisije NO_x, u poređenju sa dozvoljenim vrednostima, takođe, pokazuju vrednosti ispod graničnih.

Potrošnja termalne energije prema tipovima goriva

Očuvanje prirodnih resursa

U domenu brige za životno okruženje, utrošak znatnih količina sirovinskih materijala i energije u cementnoj industriji, podleže sistematskom praćenju i kontroli. Naša kompanija poklanja veliki značaj primeni i poboljšanju različitih sistema monitoringa, jer je njihova preciznost u službi merenja ukupnog uticaja koji cementna proizvodnja ima na životnu sredinu. Pored toga, Titan Grupa je posvećena povećanju efikasnosti

svojih fabrika, optimizaciji rada postojeće opreme, kao i primeni najsavremenijih tehnologija u ovoj oblasti. Svrha ovih nastojanja jeste smanjenje ukupne potrošnje prirodnih materijala i energije.

Energija

Energetske potrebe u proizvodnji, u TCK su zadovoljene upotrebotom termalne i električne energije, dok se za potrebe

transporta sirovina koristi dizel gorivo. U toku 2012. godine, racionalizacijom proizvodnje tehnološke pare, smanjen je utrošak mazuta za oko 15%.

Sva termalna energija, utrošena u 2012. godini, potiče iz neobnovljivih izvora, a njena ukupna potrošnja (proizvodnja i rudnici) iznosila je 1.201,41 TJ.

Za isti period, u fabričkom postrojenju i rudnicima, potrošeno je 47.283.555 kWh električne energije.

Alternativni izvori energije

Usled narastajućih potreba za očuvanjem ograničenih prirodnih resursa, kao i za smanjenjem emisija CO₂, korišćenje alternativnih goriva postalo je polazište za pozitivne učinke cementne industrije u svetu.

TCK je u 2012. godini predala zahtev nadležnom Ministarstvu za davanje saglasnosti na Studiju o proceni uticaja na životnu sredinu, Projekta doziranja i korišćenja čvrstih goriva iz otpada (SRF) za kombinovano sagorevanje (koinsineraciju) sa osnovnim fosilnim gorivima u rotacionoj peći. U skladu sa zakonskom procedurom, održana je i javna rasprava o predmetnoj Studiji i, poštujući zahteve, izvršene su odgovarajuće izmene i dopune. Očekujemo da ćemo saglasnost na Studiju dobiti u 2013. godini, što bi uslovilo naredne aktivnosti, vezane za korišćenje alternativnih, obnovljivih goriva u našem proizvodnom procesu. Kako bismo omogućili i stejkholderima da razumeju zbog čega se korišćenje alternativnih goriva smatra dobrom praksom, organizovali smo studijsko putovanje u Titanovu cementaru u Bugarskoj, gde su predstavljeni proces i pozitivni efekti ove tehnologije.

Da je TCK u 2012. godini mogla da koristi alternativna goriva, i da na taj način obezbedi 20% termalne energije potrebne za proizvodnju klinkera, smanjili bismo potrošnju uglja (neobnovljivog goriva) za 9.070 tona, tokom samo jedne godine.

Prirodni i alternativni sirovinski materijali

Poštujući načela održivog razvoja koja štite prirodne resurse od prekomerne eksploatacije, TCK se zalaže za povećanje korišćenja alternativnih sirovina, čija upotreba deluje, kako na smanjenje potrošnje neobnovljivih izvora, tako i na rešavanje problema deponovanja industrijskih nusproizvoda. Korist ima i šira društvena zajednica.

U 2012. godini, od ukupno potrošenih 684.570 tona sirovinskih materijala za proizvodnju cementa, 617.695,5 tona su bili prirodni sirovinski materijali, dok je potrošnja alternativnih materijala – sekundarnih sirovina, iznosila 66.874,5 tona, što predstavlja učešće od 9,8% u ukupnoj potrošnji sirovinskih materijala.

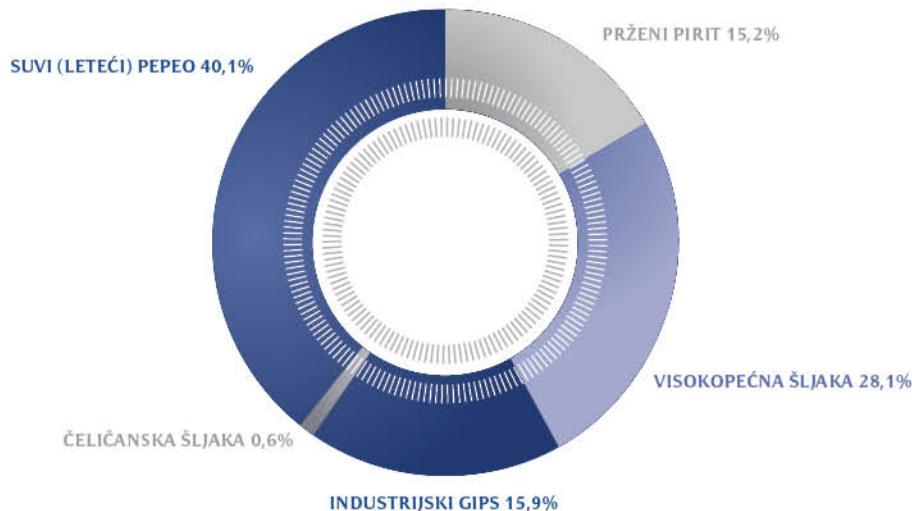
Upravljanje otpadom i vodom

Upravljanje otpadom

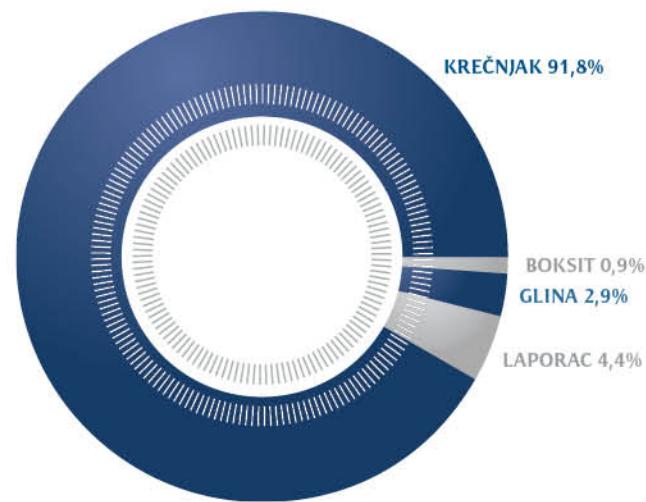
Tokom proizvodnje cementa, generiše se opasan i neopasan industrijski otpad, sa kojim postupamo u skladu sa zakonskim propisima. U procesu upravljanja otpadom, rukovodimo se načelom 3R (Reduce – Reuse – Recycle), što znači: smanjujemo količine generisanog otpada i, kad god je moguće, predajemo ga na reciklažu.

U 2012. godini, u TCK generisano je ukupno 83,74 tone industrijskog otpada, od čega 6,54 tone opasnog i 77,2 tone neopasnog otpada. Ovlašćenim sakupljačima i operaterima, za odgovarajuću reciklažu, predato je 83,74 tone industrijskog otpada.

Osim industrijskog, generiše se i komunalni otpad, čije količine se ne mere, a koji preuzima Komunalno javno preduzeće „Elan“ iz Kosjerića.

Potrošnja sekundarnih sirovina

Potrošnja prirodnih sirovinskih materijala

Zahvaćena voda u 2012. godini (u '000 m ³)	
površinska voda (Skrapež)	637,97
gradska voda	22,96
ukupno	660,93

Ispuštena voda u 2012. godini (u '000 m ³)	
u površinski vodotok (Skapež)	555,20
ukupno	555,20

*zahvaćena površinska voda se koristi u industrijske svrhe

** voda iz gradskog vodovoda se koristi isključivo kao voda za piće i sanitarna voda

Upravljanje vodom

Očuvanje kvaliteta i racionalno korišćenje vode, tog dragocenog prirodnog resursa, predstavlja jedan od naših prioriteta. Implementirali smo Titanov Integrисani sistem upravljanja vodom, kojim su obuhvaćeni mapiranje svih „vodotokova“ u postrojenju, baza podataka za proračun vognog bilansa i analiza kvaliteta voda. S obzirom da je u kompaniji primenjen suvi tehnološki postupak, vodu neophodnu za rad postrojenja čini voda za hlađenje (materijala, gasova, opreme), pri čemu se ne stvaraju otpadne procesne (tehnološke) vode.

Pre ulivanja u reku Skapež, sve otpadne vode se prečišćavaju do zahtevanog nivoa kvaliteta, u postrojenju za prečišćavanje otpadnih voda. Kvalitet prečišćenih otpadnih voda, kao i vode reke Skapež, redovno se prati. Izveštaji i analize pokazuju da su zadovoljeni propisani uslovi za ispuštanje otpadnih voda u vodotok.

O dobrom postignućima govori i činjenica da tokom 2012. godine nije bilo akcidentnih prosipanja materijala, goriva, otpada, kao ni izlivanja ulja i hemikalija. Takođe, u istom periodu nije bilo ni kaznenih mera, predviđenih za nepridržavanje zakona i propisa u oblasti zaštite životne sredine.

Očuvanje biodiverziteta i rekultivacija

Budući da naši proizvodi zavise od eksploatacije mineralnih sirovina, očuvanje biodiverziteta i rekultivacija kopova su visoko rangirane aktivnosti na listi prioriteta Titan Grupe. Naša kompanija je član WBCSD/CSI Radne grupe za zemljiste i biodiverzitet, u okviru koje su razvijene Smernice za rehabilitaciju rudnika, kao i Smernice za planove upravljanja biodiverzitetom. Ove smernice se, osim utvrđivanja principa za rehabilitaciju kopova, fokusiraju i na važnost uključivanja svih zainteresovanih strana, kroz neprekidnu komunikaciju i otvoreni dijalog.

U Titanu je već pokrenut sistematični program preporuke (prosleđivanja) novih WBCSD/CSI Smernica svim poslovnim jedinicama, radi primene za izradu novih i unapređenje postojećih planova rehabilitacije i rekultivacije na kopovima.

Zeleni pojas oko Cementare

U akciji ozelenjavanja pojasa oko TCK, održanoj prošle jeseni, zasadeno je 400 četinarskih i listopadnih sadnica, u zoni pored puta i iznad skladišta čvrstih goriva i šljake. Nosioci akcije pošumljavanja bili su zaposleni Prodaje i Nabavke, u saradnji sa kolegama iz Mašinskog i građevinskog održavanja i uz podršku volontera Cementare.

Oplemenjivanje fabričkog prostora dobilo je još veći značaj uključivanjem aktivista iz lokalne zajednice koji su se odazvali završnoj akciji, 3. novembra 2012. godine. U manifestaciji, sa radnim i zabavno-sportskim aktivnostima, pored zaposlenih i menadžmenta Cementare, učestvovali su predstavnici lokalne samouprave, sportskih klubova, KUD „Maksim Marković“ i PED „Subjel“.

GRI indeks

EC-ekonomski indikatori

#	Indikator	Definicija	Strana u ovom izveštaju
1	EC1	Direktna generisana i distribuirana ekomska vrednost	3, 9
2	EC5 *add	Odnos najniže plate u kompaniji i minimalne zarade u Srbiji, prema polu	17
3	EC6	Politika, praksa, i procenat lokalnih dobavljača u ukupnom broju dobavljača kompanije	7, 9
4	EC7	Procedure za lokalno zapošljavanje i procenat top menadžmenta iz lokalne zajednice	17
5	EC8	Ulaganja u lokalnu zajednicu	3, 9, 11, 22-25

EN-životna sredina

#	Indikator	Definicija	Strana u ovom izveštaju
6	EN1	Korišćeni materijali, prema težini ili zapremini	32
7	EN2	Procenat korišćenih recikliranih ulaznih materijala	32
8	EN3	Direktna potrošnja energije prema primarnom izvoru	30
9	EN8	Ukupna potrošnja vode, prema izvoru	33
10	EN16	Ukupne direktnе i indirektne emisije gasova sa efektom „staklene baštе“	27
11	EN20	NO _x , SO _x i druge važne emisije	27-29
12	EN21	Otpadne vode	33
13	EN22	Ukupna količina otpada i metode odlaganja	32
14	EN23	Ukupan broj i količina akcidentnih prosipanja materijala, goriva, otpada, kao i izlivanja ulja i hemikalija	33
15	EN28	Novčana vrednost kazni i ukupan broj nenovčanih sankcija zbog neusaglašenosti sa zakonima o zaštiti životne sredine	33

LA-radna prava i zaposleni

#	Indikator	Definicija	Strana u ovom izveštaju
16	LA1	Broj zaposlenih	15
17	LA2	Fluktuacija zaposlenih	15
18	LA3	Beneficije za zaposlene	16
19	LA6 *add	Procenat zaposlenih koji su zastupljeni u zajedničkim odborima za bezbednost i zdravlje na radu	13
20	LA7	Povrede na radu	12-13
21	LA10	Sati profesionalnog usavršavanja zaposlenih	18-19
22	LA12	Procenat zaposlenih koji dobijaju redovnu povratnu informaciju o učinku	15
23	LA13	Struktura zaposlenih	15-16, 18
24	LA15	Povratak na posao i stopa zadržavanja posle odsustva radi nege deteta	18

HR-ljudska prava

#	Indikator	Definicija	Strana u ovom izveštaju
25	HR4	Ukupan broj incidenata diskriminacije i preduzete korektivne aktivnosti	17

SO-društvo

#	Indikator	Definicija	Strana u ovom izveštaju
26	SO1	Primenjeni programi uključivanja lokalne zajednice, procene uticaja i razvojni programi	5, 11, 22, 24-25, 28
27	SO3	Procenat zaposlenih upoznatih sa antikorupcijskom politikom i procedurama organizacije	19

PR-odgovoran proizvod

#	Indikator	Definicija	Strana u ovom izveštaju
28	PR1	Razvoj i analiza uticaja proizvoda na bezbednost i zdravlje; unapređenja proizvoda; procenat proizvoda koji podleže ovim procedurama	7
29	PR2 *add	Broj neusaglašenosti sa propisima koji se tiču uticaja proizvoda na bezbednost i zdravlje	7
30	PR3	Informacije o proizvodima i uslugama zahtevane procedurama	7
31	PR4 *add	Ukupan broj neusaglašenosti sa propisima koji se odnose na informacije o proizvodu i obeležavanje	7
32	PR5 *add	Prakse ispitivanja zadovoljstva klijenata, uključujući rezultate	7

1. Strategija i analiza

#	Informacije	Strana u ovom izveštaju
1.1.	Izjava generalnog direktora	2
1.2.	Ključni uticaji	8-9

2. Profil organizacije

#	Informacije	Strana u ovom izveštaju
2.1.	Naziv organizacije	3
2.2.	Osnovni brendovi, proizvodi i/ili usluge	3, 7
2.3.	Operativna struktura organizacije	6
2.4.	Lokacija sedišta organizacije	3
2.5.	Broj zemalja u kojim organizacija posluje	3, 7
2.6.	Priroda vlasništva i pravni oblik	3

3. Parametri izveštaja

#	Informacije	Strana u ovom izveštaju
3.1.	Period izveštavanja	0, 3, 10, 37
3.2.	Datum prethodnog izveštaja	37
3.3.	Ciklus izveštavanja	37
3.4.	Kontakt za pitanja u vezi sa izveštajem	37
3.5.	Postupak za definisanje sadržaja izveštaja	2, 5, 24, 37
3.6.	Granice izveštaja	3, 37
3.7.	Ograničenja u vezi sa obimom izveštaja	/
3.8.	Osnova za izveštavanje o operacijama koje utiču na uporedivost	/
3.9.	Tehnike dobijanja podataka	37
3.10.	Efekat i razlozi korigovanja informacija datih u ranijim izveštajima	/
3.11.	Promene u odnosu na prethodne periode izveštavanja	3
3.12.	GRI index	34-36
3.13.	Verifikacija izveštaja	37, 39-40

4. Upravljanje, preuzete obaveze, saradnja

#	Informacije	Strana u ovom izveštaju
4.1.	Struktura upravljanja organizacijom	6
4.2.	Da li predsedavajući upravnog tela ima i izvršnu ulogu	2
4.3.	Broj članova upravnog tela koji su nezavisni i/ili neizvršni članovi	/
4.4.	Mehanizam za komunikaciju akcionara i zaposlenih sa upravnim telom	6
4.5.	Veza između učinka i zarada za rukovodstvo	17
4.6.	Sprečavanje sukoba interesa	6
4.7.	Procedura za imenovanje članova Odbora direktora	6
4.8.	DOP politika i principi	2-3, 5
4.9.	Učešće rukovodstva u pitanjima održivosti	6
4.10.	Učinak rukovodilaca u odnosu na društveno odgovorno poslovanje	17
4.11.	Upravljanje rizicima	6, 8-9
4.12.	Ekonomski, ekološki i socijalne povelje, principi ili druge inicijative na koje se organizacija obavezuje ili koje podržava	37
4.13.	Članstvo u organizacijama	21
4.14.	Lista aktera / zainteresovanih strana	20
4.15.	Osnova za identifikaciju aktera / zainteresovanih strana	2, 5-6, 9-11, 20, 24
4.16.	Uključivanje zainteresovanih strana	2, 5, 14, 19, 22, 24-25
4.17.	Ključne teme za zainteresovane strane	5

Principi Izveštavanja

Svoj prvi godišnji Izveštaj o društveno odgovornom poslovanju i održivom razvoju, Titan Cementara Kosjerić je objavila 2011. godine. Primenjujući od tada isti format prezentovanja podataka, sadržaj ovog, trećeg Izveštaja, kreiran je na osnovu sugestija stejkholdera, kao i dešavanja u kompaniji i okruženju. To je saglasno generalnom pristupu Odbora za društveno odgovorno poslovanje koji, prilikom određivanja programa izveštavanja, usklađenog sa strategijom Titan Grupe, uzima u obzir sve oblasti poslovanja, kao i povratne informacije dobijene od predstavnika lokalne zajednice.

Nivoi primene Inicijative globalnog izveštavanja

Kako bi se obezbedila konzistentnost i preglednost rezultata, u aktuelnom Izveštaju je dosledno primenjena struktura prethodnih izveštavanja. Tako celokupna koncepcija ovog dokumenta ima jedinstvenu sadržajnu i formalnu organizaciju.

Izveštaj koji se sada predstavlja javnosti, izrađen je u skladu sa Smernicama izveštavanja o održivosti G3.1 Inicijative globalnog izveštavanja, a sve informacije u vezi sa bezbednošću i zdravljem na radu, kao i emisijama CO₂, date su u skladu sa standardima industrije i relevantnim protokolima Inicijative za održivost cementne industrije CSI, u okviru Svetskog poslovnog saveta za održivi razvoj (WBCSD).

Kompanija je posvećena stalnom unapređenju nivoa transparentnosti i izveštavanja, u relaciji sa zainteresovanim stranama. Izveštaj za 2012. godinu ispunjava zahteve GRI G3.1 za nivo B+, što su utvrdili i nezavisni revizori, iz revizorske kuće KPMG. Njihova izjava o pregledu deo je ovog izveštaja.

Kako bi naši budući izveštaji bili bolji, pozivamo vas da povratne informacije, kao i svoja pitanja i sugestije u vezi sa Izveštajem, dostavite Ljiljani Spasojević, menadžeru za ljudske resurse Titan Cementare Kosjerić, ili na adresu elektronske pošte: csr@titan.rs. Za više informacija, posetite naš veb sajt, na adresi: www.titan.rs.

	Nivoi primene	C	C+	B	B+	A	A+
Standardno izveštavanje	Informacije o profilu	Izveštaj o 1.1 2.1 - 2.10 3.1 - 3.8, 3.10 - 3.12 4.1 - 4.4, 4.14 - 4.15	Izveštaj nezavisno verifikovan	Izveštaj o svim kriterijumima za nivo C, plus: 1.2 3.9 - 3.13 4.5 - 4.13, 4.16 - 4.17	Isti kriterijum kao za nivo B	Osvrt na pristup upravljanju za svaku od kategorija indikatora	Osvrt na pristup upravljanju za svaku od kategorija indikatora
	Informacije o pristupu upravljanju	Nije obavezan					
	Informacije o pokazateljima učinka i pokazatelji učinka sektorskih dodataka	Izveštavanje o najmanje 10 indikatora učinka, uključujući bar po jedan od: društvenih, ekonomskih, ekoloških		Izveštaj o najmanje 20 indikatora učinka, uključujući bar po jedan od sledećih: ekonomski, ekološki, ljudska prava, radni odnos, zajednica, odgovornost za proizvod	Odgovor na svaki ključni i sektorski indikator sa osvrtom na načelo relevantnosti ili: a) izveštavanjem o indikatoru b) navođenjem razloga za njegovo izostavljanje		

Materijalnost	Izveštaj predstavlja teme i indikatore koji odražavaju značajne ekonomski, društvene i uticaje na životnu sredinu, ili mogu bitno delovati na procene i odluke stejkholdera.
Uključenost stejkholdera	Organizacija identificuje zainteresovane društvene aktere i opisuje svoje odgovore na njihova opravdana očekivanja.
Kontekst održivosti	Izveštaj daje sliku o učinku organizacije u širem kontekstu održivosti.
Potpunost	Izveštaj obuhvata aspekte i indikatore koji odražavaju značajne uticaje kompanije i omogućuju stejkholderima procenu rezultata kompanije u periodu o kome se izveštava.
Uravnoteženost	Izveštaj odražava pozitivne i negativne aspekte poslovanja organizacije, i na taj način omogućuje objektivnu procenu ukupnog učinka.
Uporedivost	Teme i informacije u Izveštaju odabrane su i predstavljene na konzistentan način. Preglednost podataka omogućuje zainteresovanim stranama da analiziraju promene nastale vremenom, i da ih uporede sa stanjem u drugim organizacijama.
Tačnost	Informacije u Izveštaju su dovoljno tačne i detaljne, i omogućuju zainteresovanim stranama da ocene učinak i rezultate organizacije.
Blagovremenost	Izveštaj se objavljuje redovno, a informacije su dostupne na vreme, tako da zainteresovane strane mogu da donose osnovane procene.
Jasnoća	Razumljivost informacija omogućuje stejkholderima lako korišćenje izveštaja.
Pouzdanost	Izvori i procedure kreiranja Izveštaja su objedinjeni, sačuvani i proverljivi, tako da daju kvalitetne i relevantne informacije.

KPMG d.o.o. Beograd
Kraljice Natalije 11
11000 Belgrade
Serbia

Telephone: +381 11 20 50 500
Fax: +381 11 20 50 550
E-mail: info@kpmg.rs
Internet: www.kpmg.rs

Izveštaj o ograničenom pregledu Izveštaja “Društveno odgovorno poslovanje i održivi razvoj 2012“

VLASNICIMA

TITAN CEMENTARA KOSJERIĆ D.O.O.

Obim angažovanja i odgovornost

Izvršili smo pregled Izveštaja “Društveno odgovorno poslovanje i održivi razvoj 2012“ („Izveštaj“) za Titan Cementara Kosjerić d.o.o. Kosjerić („Društvo“). Rukovodstvo je odgovorno za pripremu Izveštaja u skladu sa smernicama G3.1 Inicijative o Globalnom Izveštavanju (GRI - „Global reporting Initiative“) izdatim 2006. godine, kao što je navedeno u deljku „Principi izveštavanja“. Rukovodstvo je takođe odgovorno za definisanje ciljeva Društva u pogledu rezultata i izveštavanja o održivom razvoju, uključujući identifikovanje zainteresovanih strana i materijalno značajnih pitanja, kao i za kreiranje i održavanje odgovarajućeg upravljanja učinkom i sistema interne kontrole iz kojih se generišu informacije o učinku. Naša odgovornost je da izdamo ovaj Izveštaj na osnovu našeg pregleda.

Obavljeni postupci

Obavili smo naše postupke u skladu sa kriterijumima ustanovljenim za preglede koji su definisani „Međunarodnim standardom za angažmane uveravanja 3000 – angažmani uveravanja koja nisu revizija ili pregled istorijskih finansijskih informacija (ISAE 3000)“ izdatog od strane Međunarodnog komiteta za revizorske i računovodstvene standarde (IAASB). Standard zahteva ispunjenje relevantnih etičkih zahteva (Etički kodeks za profesionalne računovođe izdat od strane Međunarodne federacije računovođa - IFAC), uključujući zahteve nezavisnosti, planiranja i obavljanja angažmana sa ciljem sticanja ograničenog uveravanja da izveštaj ne sadrži materijalno značajne greške. Angažovanje na ograničenom pregledu Izveštaja se sastoji od ispitivanja, prevashodno lica koja su zadužena za pripremu informacija prikazanih u Izveštaju, i primene analitičkih i drugih procedura za prikupljanje dokaza, u zavisnosti od potrebe.

Te procedure obuhvataju:

- poređenje informacija i podataka prikazanih u deljku „O Kompaniji“ Izveštaja, sa uporednim informacijama i podacima prikazanim u pojedinačnim finansijskim izveštajima Društva na dan i za godinu koja se završava 31. decembra 2012. godine, na koje je revizor izdao izveštaj 25. februara 2013. godine u skladu sa relevantnim Zakonom o računovodstvu i reviziji Republike Srbije;
- analizu načina na koji funkcionišu osnovni procesi generisanja, evidentiranja i upravljanja kvantitativnim podacima koji su prikazani u Izveštaju, a posebno smo obavili:

- intervjue i diskusije sa rukovodstvom Društva, u cilju prikupljanja informacija o informacionim tehnologijama, sistemima računovodstva i izveštavanja koji se koriste u pripremi Izveštaja, o procesima i procedurama internih kontrola koje se koriste za prikupljanje, kombinvanje, obradu i prenos podataka i informacija kancelariji zaduženoj za pripremu Izveštaja;
 - analizu prateće dokumentacije na bazi uzorka koja se koristi u pripremi Izveštaja, u cilju potvrde efektivnosti procesa, njihove adekvatnosti u odnosu na opisane ciljeve, kao i da sistem interne kontrole pravilno upravlja podacima i informacijama uključenim u Izveštaj.
-
- analizu usklađenosti kvalitativnih informacija uključenih u Izveštaj sa smernicama pomenutim u stavu Obim angažovanja i odgovornost, kao i opštoj konzistentnosti, posebno u smislu strategije i politike održivog razvoja i određivanja materijalnih pitanja za svaku kategoriju zainteresovanih strana;
 - analizu procesa učešća zainteresovanih strana sa stanovišta korišćenih metoda i kompletnosti učesnika, a na osnovu uvida u zapisnike sa sastanaka ili putem svih drugih dostupnih informacija o identifikovanim sušinskim elementima;
 - dobijanje pisma o prezentaciji potpisanoj od strane pravnog zastupnika Društva o usklađenosti Izveštaja sa smernicama pomenutim u stavu Obim angažovanja i odgovornost, kao i o pouzdanosti i kompletnosti informacija i podataka koji su u njemu sadržani.

Pregled podrazumeva manji nivo angažovanja od revizije koja se obavlja u skladu sa standardom ISAE 3000 i stoga pruža niži nivo uverovanja u cilju da bi došli do saznanja o svim značajnim pitanjima i događajima koje bi identificovali u toku revizije.

Mišljenje

Na osnovu obavljenih procedura, nismo došli do saznanja koja bi ukazivala da Izveštaj Društva nije pripremljen, po svim materijalno značajnim pitanjima, prema G3.1 Smernicama Globalne inicijative za izveštavanje izdatim 2006. godine, kao što je navedeno u odeljku „Principi izveštavanja“.

Kao što je naznačeno od strane rukovodstva u odeljku „Principi izveštavanja“ Izveštaja, Društvo namerava da nastavi sa proširenjem opsega izveštavanja u Izveštaju kroz dodatnu standardizaciju postojećih procedura za prikupljanje informacija i podataka.

Beograd, 17. septembar 2013. godine

KPMG d.o.o. Beograd

James Thornley
Partner